

12.
СТРАНА

Посета архиепископа Макарија

Сумирање на крају мандата

4.
СТРАНА

3.
СТРАНА

Србија задовољна Трочањијем

Портрет: архимандрит Андреј

8.
СТРАНА

ПОЛИТИКА

Тематска седница у Скупштини АП Војводине

Разматрана прекогранична сарадња Србије и Мађарске

У плану је реконструкција железничке пруге Суботица – Баја, започето је чишћење Великог бачког канала, у Морахалому је отворен Српски културни центар, а очекује се отварање МКЦ-а на Палићу. Ово су биле неке од тачака тематске седнице у Скупштини Војводине

У Скупштини АП Војводине у Новом Саду одржана је тематска припрема „ИНТЕРРЕГ ИПА“ програма прекограничне сарадње Мађарска-Србија 2021–2027, на којој се разговарало о могућим областима прекограничне сарадње између две државе за наредни буџетски период.

Истакавши да је Скупштина АП Војводине и до сада била место за разговоре и стварање продуктивне атмосфере за прекограничну сарадњу, председник покрајинског парламента Иштван Пастор нагласио је да у вези са овим питањем постоји консензус без обзира на политичку припадност покрајинских посланика, јер прекогранична сарадња представља стратешко опредељење.

- Данас смо направили први корак у планирању наредних активности. Уверен сам да ћемо током овог и наредних састанака доћи до одговора на питање шта су приоритети у сарадњи обе државе, пронаћи заједнички

именић и интерес на основу којих ће та сарадња бити и реализована на обострану корист - истакао је Пастор.

Осврнувши се на претходни буџетски период из којег је на основу прекограничне сарадње Србија – Мађарска искориштено око 28 милиона евра, Пастор је подсетио да резултати нису изостали, па су тако отворени гранични прелази, завршава се документација за реконструкцију железничке пруге Суботица – Баја, започето је измуљавање Великог бачког канала, ради се на пројекту пречишћавања отпадних вода у Кањижи, а у Морахалому је отворен Српски културни центар, док се очекује и отварање Мађарског културног центра на Палићу.

Ђула Очкаји, генерални секретар Централне европске службе за прекограничне иницијативе (ЦЕСЦИ), која организује припремне састанке, истакао је да је циљ разговора прикупљање података од учесника и актера на основу чега ће бити сачињени кон-

кретни предлози за приоритетне области прекограничне сарадње. Како је нагласио, ови састанци у Србији и Мађарској трајаће до априла следеће године, а потом ће бити сачињен предлог програма сарадње.

Управљачко тело програма је Ми-

нистарство спољних послова и трговине Мађарске, а како би наредни програм на најбољи могући начин одговорио локалним потребама, у наредном периоду биће анкетирани организације и институције заинтересоване за прекограничну сарадњу. ■

Др Предраг Марковић, историчар

После Тесле, комшије краду и антифашизам

„Изјаве из Загребa представљају јефтину борбу за политичке поене. Пољска брљотина са обележавањем 80 година од избијања Другог светског рата је омогућила ту врсту увреда за Србе, јер ако Пољаци имају проблем с руским учешћем у рату, није јасно зашто се понавља неправда из Париза и драматично потцењује наш допринос у борби за слободу европских народа”, рекао је Марковић

Историчар Предраг Марковић оценио је да од Хрватске не чуди што су њени званичници у трци за јефтине политичке поене отишли корак даље и почели да српском народу, после Николе Тесле, краду и антифашизам, чему, како је додао, доприноси и пољска „брљотина” око обележавања 80. годишнице избијања Другог светског рата.

„Већ смо навика да нам краду Теслу, сада су отишли корак даље, па нам

краду антифашизам”, рекао је Марковић за Танјуг коментаришући изјаву хрватског посланика Даринка Косора који је рекао „како могу Срби да буду антифашисти, кад уопште нису имали антифашистички покрет”.

Према његовим речима, Хрватска изјавом Косора, али и оном председнице Колинде Грабар Китаровић да су сразмерно броју становника дали највећи број антифашистичких бораца, грешки и унижава и свој антифашизам уме-

сто да славимо заједничку борбу, јер се, како је подсетио, далматински Хрвати борили раме уз раме са Србима.

„Изјаве из Загребa представљају јефтину борбу за политичке поене. Пољска брљотина са обележавањем 80 година од избијања Другог светског рата је омогућила ту врсту увреда за Србе, јер ако Пољаци имају проблем с руским учешћем у рату, није јасно зашто се понавља неправда из Париза и драматично потцењује наш допринос у борби за слободу европских народа”, рекао је Марковић.

Он ситуацију у Хрватској види као „доста шизофрену”, с једне стране, негује екстремизам – држава подржава проушташког певача Томпсона, који би робијао у другој земљи, а с друге, покушава да се представи као највећи антифашиста.

„То су потпуно супротне стране – ко иде на Томпсонов концерт, не може бити антифашиста”, рекао је Марковић, који је и функционер Социјалистичке партије Србије.

Он је истакао да мора да се зна да су југословенски партизани били трећа антифашистичка војска у Европи, а пета на свету, уз америчку и кинеску.

„Имали смо пету, највећу антифашистичку војску на свету, у којој су највећи број бораца били Срби, и то из централ-

не Србије и Војводине”, рекао је Марковић.

Он је подсетио и да је прва побуна против фашизма у Европи била у Србији 27. марта 1941. и истакао да су Срби први и једини народ који су поцепали уговор са Хитлером и због тога платили цену, а сада Хрватска иде корак даље и потцењује антифашизам у Србији.

„Довољно је видети снимке како изгледа улазак немачких трупа у Загреб, а како у Београд, или како изгледа улазак партизана у Београд, а како у Загреб”, рекао је Марковић и додао да су људи у Београду притрчавали борцима док су се још борили, носили рањенике, грабили пушке док су партизани у Загребу улазили у „аветињски град”.

Марковић подсећа и на чињеницу да ниједан једини Србин није погинуо у борби против савезника, док се део Хрвата жестоко борио код Стаљинграда против Црвене армије. ■

Колинда Грабар Китаровић

Предраг Марковић

Реакције на кандидатуру Ласла Трочањија за комесара ЕК

САРАДЊА

Србија и РС задовољне – очекују бржи напредак ка ЕУ

Србија може да очекује благонаклоност Ласла Трочањија, бившег министра правде Мађарске у влади Виктора Орбана и вероватно новог европског комесара за проширење, али на путу ка ЕУ мора да испуни јасно утврђене услове, сматрају аналитичари

Ласло Трочањи

Европска комисија номинувала је Трочањија за новог европског комесара за суседство и проширење, а уколико Европски парламент крајем октобра потврди ту одлуку, његов мандат на новој функцији почеће 1. новембра. Чињеница да је Трочањи блиски сарадник премијера Мађарске Виктора Орбана са којим председник Србије Александар Вучић има пријатељске односе, изазвала је претпоставке да ће то олакшати и убрзати пут Србије ка ЕУ.

Директор Центра за регионализам Александар Попов истиче да ће Србија несумњиво имати наклоност новог европског комесара за проширење.

- Власти у Србији са задовољством су прихватиле номинацију Трочањија, пре свега због персоналних односа Вучића и Орбана, али и чињенице да долази из странке која је идеолошки блиска СНС-у као народњачка странка. Због тога ће Трочањи далеко актив-

није радити на придруживању Западног Балкана ЕУ и у одређеној мери гледати кроз прсте Србији, али, на крају крајева, мораће да следи политику ЕУ. То нас, уосталом, учи новија историја - подвлачи Попов.

Како каже, и председавајући Спољнополитичког одбора Европског парламента Дејвид Мекалистер био је благ према Србији у претходном периоду.

- ЕУ је годинама слала позитивне извештаје о напретку Србије на путу евроинтеграција, да би последњи извештај био веома занимљив и политички обојен и дошао је у тренутку када су преговори Београда и Приштине замрзнути, како су власти у Београду тврдиле, због тога што је Приштина увела таксе. Дакле, пацке од ЕУ нису могле да изостану када не испунимо домаће задатке - наглашава Попов и додаје да је јавност у Србији са одушевљењем дочекала и победу садашњег председника САД-а Доналда Трампа на изборима уз медијске наслове „Трампе, Србине“, да би се, како каже, испоставило да Трамп баш и не навија толико за Србију.

И Игор Новаковић, истраживач при Центру за међународне и безбедносне послове (ИСАЦ), апострофира да персонална решења у Бриселу не могу значајно да утичу на процес евроинтеграција.

- Проширење ЕУ је врло егзактна ствар. То је систем који је јасно утвр-

ДОДИК ЗАДОВОЉАН ИЗБОРОМ ТРОЧАЊИЈА

Коментаришући избор бившег министра правде Мађарске Ласла Трочањија за новог комесара за суседство и проширење у склопу Европске комисије, члан Председништва Босне и Херцеговине Милорад Додик, рекао је да се радује састанку са свим новим људима из Европске комисије, а посебно с комесаром за проширење.

- Мислим да је веома важно да долази из Мађарске, јер имају бољи сензибилитет за Балкан, него неке друге земље и у том погледу могу да изразим задовољство - рекао је Додик и додао да не познаје Трочањија. Поновио је да су ресурси и подршка Европске комисије за проширење значајни, а РС мора, како је додао, да реагује на све изазове који су пред њом, укључујући и популационе, којима је, како је оценио, у значајној мери „допринела западна Европа, која жели радна места“.

ђен и који се мора испоштовати без обзира на то ко буде на месту комесара. Свакако би требало од Трочањија очекивати већу наклоност и оптимистичне изјаве - наглашава Новаковић.

- Ако успемо да решимо питање интеграције Србије у ЕУ, убрзаће се процес интеграције целог региона Западног Балкана, јер је Србија кључ за отварање ових врата - рекао је прошле недеље мађарски премијер Виктор Орбан. Одговарајући на питање да ли је за Србију добро што је за комесара за проширење предложен Ласло Трочањи, рекао да би му, да је он Србин, било драго, и то из три разлога. У том контексту он је подсетио да је Мађарска председавала ЕУ у време када се завршавао процес интеграције Хрватске Унији и када су се решавала важна питања, с чиме се, како је навео, његова земља добро изборила. Орбан је, стога, рекао да је Мађарска земља која има искуства са евроинтеграцијама.

Он је, такође, истакао да се много људи у Мађарској сећа да је животни стандард у Србији некада био бољи.

„Знамо шта је Србија била и шта може да постане. Ако постоји позитивна визија Србије, то је мађарска визија“, рекао је Орбан, додајући да су Мађари некада желели да живе у земљи где је квалитет живота био као у бившој Југославији.

Коментаришући расподелу позиција новим комесарима у Европској комисији, он је рекао да она одражава ојачану позицију Вишеградске групе. Орбан је напоменуо да су двојицу потпредседника у новој Комисији номинувале земље Вишеградске групе.

За Трочањија, бившег мађарског министра правде, Орбан је рекао да има "леп и велики задатак" и да он разуме компликоване аспекте проширења. Мађарски премијер је изразио наду да ће Трочањи добити подршку Европског парламента.

Сматра се да треба очекивати да ће нови састав Европске комисије бити суочен с низом унутрашњих питања, које треба да реши у оквиру саме Европе, пре свега миграције, евро, Брегзит, који је веома тешко питање и да ће се, очигледно, тамо усмеравати њихова политика. ■

У СУСРЕТ ИЗБОРИМА

У Мађарској ће 13. октобра ове године, од 6:00 до 19:00 часова бити одржани локални и народносни избори, на којима ће се бирачи својим гласовима одређивати за чланове будућих самоуправа на свим нивоима, односно за градоначелнике. И овога пута, право гласа имају само они грађани који су се претходно уписали у мањински бирачки списак. Сходно законским правима, и српске цивилне организације поставиле су своје кандидате и листе на месном, територијалном (жупанијском, будимпештанском) и државном нивоу.

Када је реч о самој процедури гласања, треба подсетити да ће, када дођу на гласање, бирачи добити три гласачка чистића: један за локални, један за жупанијски и један за државни ниво. У локалне мањинске самоуправе бирају се три или четири члана. Сходно томе, означавају се три или четири имена на гласачком листићу. Бирачи, наравно, могу да гласају и за мањи број кандидата. Међутим, ако се значи више од три или четири кандидата, гласачки листић ће се сматрати неважећим.

Што се тиче жупанијског и државног нивоа, глас се за организације које су кандидовале своје листе. Овде се „Х“ ставља у кружић испод организације и глас се само за једну од њих, и то подједнако на жупанијској и државној листи.

Коверти са изборним материјалима за припаднике народности биће зелене боје (треба их тражити на лицу места), а да би гласање било валидно, коверат на крају треба лично залепити. Сви припадници народности који су заинтересовани за гласање, треба да се региструју путем интернета или у месној изборној канцеларији, најкасније до 27. септембра у 16 часова.

Детаљније информације сви заинтересовани могу добити на на интернет страницама:

1. <https://www.valasztas.hu/nemzetisegionkormanyzati-valasztasok-2019>
2. <https://www.valasztas.hu/nemzetiseginevjegyzekei-nyilvan-tartas>

ОРБАНОВА ПОДРШКА

Мађарски премијер Виктор Орбан каже да су контакти између Србије и Мађарске добри и да је, када се говори о проширењу, Србија кључна земља.

- То је највећа земља, имају велику војску, економију и популацију. Ако успемо да нађемо решење за интеграцију Србије, процес интеграције целог региона биће убрзан, јер је кључ за отварање ових врата Србија. Да је Европска унија раније примила Северну Македонију, Црну Гору и Србију, данас не би на милионе илегалних миграната било у западној Европи - поручио је Орбан.

АКТУЕЛНО

Скујшћина ССМ-а на крају петогодишњеј рада

Мандат у знаку инвестиционих пројеката

Последњом седницом у овом сазиву, о којој извештај доносимо у следећем броју СНН-а, Скупштина Самоуправе Срба у Мађарској практично је окончала свој петогодишњи мандат. То је био повод да званичнике српске заједнице у Мађарској упитамо како оцењују досадашње учинке највишег српског представничког тела у протеклом периоду

Председница Самоуправе Срба у Мађарској Вера Пејић Сутор, у разговору за наш лист, подсећа да је оснивачка седница садашњег сазива Скупштине ССМ-а одржана пре пет година, тачније 4. новембра 2014. године.

- Мени лично је тај период веома брзо прошао. За то време, приоритетна питања на којима смо највише радили тичала су се наших васпитно-образовних институција, њиховог преузимања у власништво ССМ-а, односно оснивања, као и инвестиције које су везане за њих. Поред тога, основали смо и Српско позориште у Мађарској као институцију - каже госпођа Пејић Сутор.

закон, али и остали закони који регулишу живот народносних институција. Повећале су се и материјалне могућности мањинског јавног живота. Повећање од 400% у односу на 2014. годину, говори само за себе - каже Алексов.

Како оцењују наши саговорници, земаљска српска самоуправа и њена Скупштина су добро одреаговале на могућности које су им се пружале; скупштинске седнице су редовно сазиване и донете су одговарајуће одлуке, потребне за руковање добијеним финансијским средствима, а реч је о више од три хиљаде милиона форинти, чиме су финансиране јавне потребе српске заједнице. Осим тога, исто то-

није случајно што су Срби из Деске, који су најпре одлучили да њихова школа не буде под окриљем земаљске самоуправе, касније променили мишљење, па ће од септембра ове године и дешчанска Српска школа функционисати оквиру ССМ-а.

- И они су видели да, ако су школе у кругу земаљске самоуправе, постоје веће шансе да се у сваком смислу настава развија. Битно је да се у свим школама повећава број деце и да су сви програми који су били зацртани од стране Скупштине, добрим делом завршени, као на пример у Будимпешти, или су у фази пројектовања. Знамо да папирологија увек дужи траје него извођачки радови. Обезбеђена су средства за радове, што није био мали посао. То је резултат нашег заједничког рада - каже Љубомир Алексов и напомиње да су оваквом развоју ситуације допринели добросуседски односи Србије и Мађарске.

Наши саговорници подсећају да је мађарска Влада за кратко време донела пет одлука које се односе на финансирање и потребе српске заједнице у Мађарској, у овом периоду. Од тога су се две одлуке односиле на планове Будимске епархије за откуп зграде у Вацн улици 6б, односно на недавно завршено реновирање нове седишне зграде Црквеног музеја у Сентандреји. Три одлуке су се односиле на пројекте српских школа у Будимпешти, Ловри и Сегедину. Како сазнајемо, у току је припрема још једне одлуке, јер мађарска Влада разматра могућност да се у Ротенбилер улици у Будимпешти откупе некретнине, чиме би се додатно проширила Српска школа. У ССМ-у истичу и постојање добре сарадње са Епархијом будимском и напомињу да Самоуправа, према својим могућностима, учествује и у реализацији црквених пројеката. Ове године је то, примера ради, случај у

Шиклошу, Мајшу и Помазу. Из извора ССМ-а и државе, покренуто је и приведено крају више пројеката у овим местима, подсећају они.

- Из табела које смо сачинили и у које и јавност може да оствари увид, јасно се види коликим средствима је земаљска самоуправа финансирала јавне потребе у српским срединама у Мађарској, а та средства нису мала. Ту се види које су наше институције финансиране и да се у првом реду мислило на школе. Самоуправа је сада већ у пет насеља у Мађарској власник образовних институција. То су Будимпешта, Ловра, Батања, Сегедин и Деска. Већ је споменуто да ће од септембра ове године и Српска школа у Десци бити у нашем власништву - истиче председница Самоуправе Срба у Мађарској.

На питање због чега је важно да те установе буду у власништву земаљске самоуправе, односно у чему се огледа разлика у односу на њихов ранији статус, она каже:

- Свакако је добро за једну народносну установу да припада својој кровној организацији, јер је тако практично код куће. Ја сам 2011. године, као директор Српске школе у Батањи, коју је тада преузела Самоуправа Срба у Мађарској и постала мој послодавац, рекла да сада мирно спавам. Јер, град Батања никада није био стопроцентно заинтересован за Српску основну школу. Они су били заинтересовани пре свега за њихову мађарску школу, што није могло да допринесе просперитету наше школе.

Председница ССМ-а и српски парламентарни послатник сматрају да није свеједно да ли неко у неком државном центру одобрава буџет једне установе или то ради земаљска самоуправа.

- Ако већ говоримо о новцу, који је кључна ствар у сваком раду, то да Самоуправа може да одобри буџет је врло важно, јер је она једина институција која може да са Министарством прсвете склопи уговор о посебном или додатном финансирању мањинске народносне наставе. То је српска земаљска самоуправа на прилично високом нивоу успела да оствари. То значи да су наше школе од преузимања до данашњег дана гарантоване и стабилно финансиране - тврди Љубомир Алексов.

Вера Пејић Сутор

Према гледишту Љубомира Алексова, српског посланика у Мађарском парламенту, 2014. године је почео један нови период у мањинској политици, јер су Парламент и Влада, након модификације Народносног закона, створили могућност да националне заједнице буду присутне у Парламенту.

- Појавио се низ различитих могућности у мањинској политици, јер је мађарска Влада постала више наклоњена и осетљивија за питања и проблеме националних заједница. То се видело и по томе што је у овом периоду у више наврата модификован мањински

лико је намењено и Будимској епархији Српске православне цркве, на чијим верским објектима су предузете значајне инвестиционе акције, управо захваљујући актуелној политици према народносним заједницама.

Оно чиме су наши саговорници посебно задовољни, јесте податак да је у свим школама у којима се настава одвија на српском језику или у онима у којима је она двојезична, а које су у власништву или их одржава ССМ, забележено повећање броја ученика и то у значајној мери. У кровној српској организацији у Мађарској, сматрају да

ШКОЛСКЕ ИНВЕСТИЦИЈЕ У ПРВОМ ПЛАНУ

Наши саговорници у земаљској српској самоуправи кажу да је посебан значај у свом раду, у протеклих пет година, ово тело давало различитим пројектима у области школства, а оно што је било најважније и најобимније, јесте доградња Српске школе у Будимпешти.

- У ову инвестицију уложено је 200 милиона форинти, тако да смо добили диван простор. Осим за забавиште, добили смо одговарајући простор и за школско позориште, који користимо за различите веће манифестације. У стварање услова за рад, недавно основане Српске школе у Сегедину, инвестирано је око милијарду и 500 милиона форинти. У Ловри је уложено 400 милиона, а у Батањи 330 милиона форинти, за потребе тамошњих школа. Сви ови пројекти су започети и у фази су пројектовања. Ускоро треба да буде расписан тендер и за Ловру и за Сегедин - истиче Вера Пејић Сутор.

Љубомир Алексов

ПРИМЕДБА СРБА У РЕГИОНУ

Осим на добру сарадњу са матицом, када је реч о размени посета на највишем нивоу, званични српске заједнице у Мађарској за наш лист подсећају и на вишегодишњи проблем непостојања организоване институционалне сарадње са Србијом.

- И даље недостаје министарство или ресорна канцеларија која би се активно бавила сарадњом са Србима ван граница матичне земље. То ми у Мађарској, као и сународници у другим земљама, видимо као проблем и као задатак за решавање. Када је реч о региону, треба подсетити да је 2015. године Самоуправа Срба у Мађарској била први организатор и домаћин сусрета српских националних или кровних организација из читавог региона, што подразумева осам земаља. То је била конференција српских националних организација, која и дан данас ужива углед. Ја сам председник Скупштине те организације, која је 2018. године прешла у једну другу организациону форму и регистровани смо у Подгорици, као Удружење српских националних организација - подсећа Љубомир Алексов и напомиње да та организација и данас ради на унапређењу сарадње Срба у региону са матицом, као и међусобне сарадње сународника у региону.

На питање да ли је, можда, до сада било неких несугласица у врху српске заједнице, односно да ли је било неких битнијих разлика у гледиштима, наши саговорници кажу да таквих ситуација није било, односно да „није било јавне борбе за власт као код неких других заједница“.

- Ми смо са председником и са Скупштином сарађивали на постизању свих споменутих резултата. Мађарски партнери су видели да је српска заједница стабилна, иако има унутрашњих тензија, као и у свакој заједници. Али, до јавног сукоба код нас није дошло. Према мађарским властима смо редовно обављали своје обавезе, посебно финансијске обрачуна. Имали смо низ контрола, оних које су долазиле аутоматски, а и неке које су долазиле по пријави. Никада ниједна контрола није установила да се са добијеним средствима не ради по закону - напомиње Алексов.

Околност која отежава функционисање читавог самоуправног система, како на државном, тако и на локалном нивоу, јесте повећање административних обавеза самоуправа. Како смо чули у ССМ-у, потребан је читав један административни апарат, да би се пратиле све промене у погледу обавеза и ажурирали правилници. Ипак, они кажу да су успели да све држе под контролом и не крију да је у том настојању било мањих пропуса који, међутим, нису проузроковали значај-

није последице. Такође сматрају да би у самоуправном систему, а и преко Парламента, требало инсистирати на томе да се администрирање поједностави.

Када је реч о сарадњи са Србијом као матичном земљом, у ССМ-у подсећају да су представници Срба у Мађарској недавно имали прилику да се сретну и разговарају са патријархом српским Иринејем и да су били укључени у његов званични дочек, како од стране мађарске државе, тако и Епархије будимске. Значајном сматрају и чињеницу да је делегацију Срба из Мађарске у Београду примила премијерка Србије Ана Брнабић у Београду, а посебну важност придају недавној посети српског председника Александра Вучића Будимпешти, који је посетио Српску школу и сусрео се са челницима српске заједнице. Осим тога, ССМ је недавно била домаћин доскорашњем председнику, а сада члану Председништва БиХ Милораду Додику.

- То су сусрети на највишем нивоу, које смо могли да остваримо са матичном државом. Добијамо средства преко неких конкурса министарстава у Србији, мада она није у могућности да обимније финансира културна дешавања у региону. На локалном нивоу постоји добра сарадња са побратимљеним насељима из Србије и Мађарске. Имамо врло добру сарадњу са неким институцијама, као што је Ма-

тица српска. Ту су, такође, и две амбасаде, српска и босанско-херцеговачка, са којима сарађујемо - каже Љубомир Алексов.

Према његовим речима, ССМ и Срби у Мађарској имају велики углед код Срба у региону, па се, како каже, у многим сферама активности овдашњих српских организација и везе са домицилном државом и са матицом узимају као позитиван пример.

Вера Пејић Сутор значајном сматра и сарадњу са мађарском националном мањином из Војводине и њеним представничким телима. Она нам је похвално говорила о комуникацији и сусретима које ССМ има са Националним саветом Мађара у Војводини.

- Динамика тих колективних сусрета је једном или два пута годишње, а председник Националног савета Мађара у Војводини Јене Хајнал, ускоро ће поново посетити седиште ССМ-а - каже Вера Пејић Сутор.

Приликом разговора за СНН, она се осврнула и на финансијску подршку коју ССМ пружа локалним српским заједницама. Самоуправа то чини из свог буџета, путем конкурса, или преко Српског културног центра. Она подсећа да је помоћ пружена и када су због техничких грешака пројекти неких организација били одбачени на годишњем конкурсном Фондације „Бетлен Габор“, а као пример наводи случај Удружења „Банат“ из Деске. Према

њеним речима, како се не би довело у питање функционисање једног таквог реномираног друштва, Самоуправа је уложила напоре да се то не деси, одобравањем финансијских средстава за ту намену.

- Излази се у сусрет тамо где је потребно и уколико неко затражи помоћ. Можда се није увек успело помоћи, али разлог никада није био недостатак добре воље. Оно што се могло излорирати и постићи, то је увек одрађено и никада се није гледало које је то насеље. Ко се обратио Скупштини земаљске самоуправе за помоћ и ако је постојала реална шанса да се молба испуни, она није за ових пет година непринципијелно одбијена. Увек се у оквиру могућности излазило у сусрет - кажу наши саговорници.

Потпредседник ССМ-а Игор Рус, који је укључен у рад Фондације „Бетлен Габор“, каже да је тачно да све српске организације које су конкурисале за средства те фондације нису добиле иста или приближно иста средства. Он као разлог за то наводи неуједначен број конкурсних пројеката упућених фондацији и напомиње да није свеједно да ли једно удружење или организација преда два или десет пројеката. То практично значи да су они који су били активнији у погледу осмишљавања пројеката и при том поднели већи број пријава, добили и више новца из државне касе. СНН

СУСРЕТИ

Посете званичника српској заједници у Печују

Разговори о сарадњи са БиХ и Новим Садам

Представници српске заједнице у Печују били су недавно домаћини амбасадорки Босне и Херцеговине у Мађарској Биљани Гутић Бјелици, која их је посетила поводом прославе Дана града, а потом су угостили и високу делегацију града Новог Сада

Приликом боравка у Печују, амбасадорка Биљана Гутић Бјелица посетила је и Регионални центар печујских Срба, где су је примили и поздравили јереј Милан Ерић, парох печујски и аутор овог извештаја, у својству председника Печујско-барањског српског удружења. Домаћини су госте укратко упознали са историјатом српског православног храма, посвећеног Св. Андронику и Јунији, као и са положајем српске

заједнице у Печују, да би на крају посете, амбасадорку позвали и на храмовну славу и друге значајније манифестације.

Гошћа је потом кренула у Дом књижевности и уметности где је, након што је поздравила публику, присуствовала отварању изложбе о граду Тузли, као и промоцији књиге „Слана земља“, аутора Јасмина Имамовића, градоначелника тог града. Превод дела на мађарски језик под насловом

„Sós föld“, урадио је др Ивица Ђурок, познати социолог, предавач Печујског универзитета.

Сутрадан је у Регионалном центру печујских Срба боравила и двочлана делегација града Новог Сада: Здравко Јелушић, председник Скупштине града и Александар Белић, помоћник шефа његовог кабинета. Гости и домаћини повели су веома садржајан разговор, који је обухватио пружање помоћи главног града Војводине уређењу печујског српског православног храма, затим побратимску сарадњу Новог Сада и Печуја, улогу мађарске заједнице у Новом Саду и српске у седишном граду Жупаније Барања. Незаобилазна тема је била и титула којом се војвођанска престоница окитила: ове године је Нови Сад омладинска престоница Европе, а већ 2021. моћи ће да се представи и као културна престоница Европе.

На крају посете, Здравко Јелушић

Разговори са делегацијом из Новог Сада

Амбасадорка Биљана Гутић Бјелица у друштву јереја Милана Ерића

је обећао помоћ Новог Сада печујским Србима и лобирање код печујских градских власти у случају да искрсну било какви проблеми, који захтевају хитно решење. Ту спада и проблем постављања информативних табли на разним локацијама у Печују, које би требало да усмере туристе према месном српском православном храму. Пошто је у последње време порастао број туриста из Србије, валило би што пре поставити ознаке које указују на постојање српске православне цркве у Печују. Између осталог, и на то је скренуо пажњу јереј Милан Ерић, парох печујски.

П. М.

Промоција у Мохачу

Још једно отргнуће од сенки заборав

У мохачком Српском клубу одржана је промоција књиге „Народни обичаји Срба у Барањи“, аутора Милана Дворнића из Белог Манастира, у Хрватској. Организатори су биле Самоуправа Срба у Мохачу и месна Српска читаоница, које су помогле и штампање књиге

Милан Дворнић није непознат Србима у мађарском делу Барање, јер је у два наврата био гост мохачке Српске читаонице. Наиме, 2009. године промовисао је своје капитално дело под насловом „Ој

Видово, Видово – народни обичаји барањских Срба до средине 20. вијека“, а након три године представио је и проширено издање свог дела.

Након седам година, заљубљеник у историју и обичаје Срба у Барањи,

поново се одазвао позиву организатора на челу са Зорицом Степанов, председницом мохачке Српске читаонице и промовисао своју недавно објављену књигу.

Милан Дворнић је на самом почетку представљања свог капиталног дела признао да, када је кренуо у истраживачки рад, није знао шта га чека, али га је водила жеља да спасе од заборав старине, путем евоцирања успомена и казивања казивача.

Пошто о тим обичајима није објављено готово ништа, било је извесно да ће једнога дана све пасти у заборав, као да никада није постојало. У то време су се, нажалост, одржавали само погребни обичаји. Сви остали су готово нестали, а нестајали су и они који су обичаје још памтили. Био је последњи тренутак да се нешто учини. Намеравао сам да прикупљени материјал наставим објављивати у часописима, као што сам то раније чинио, но 2008. године указала се прилика, па је уз финансијску помоћ ВСНМ-а Белог Манастира издао књига „Ој Видово, Видово“, у којој

је објављено оно што сам до тада имао. С обзиром на то да је још много тога остало недоречено, наставио сам рад, и уз неколико нових казивача, прикупио доста нових података – рекао је Дворнић и додао:

– Сматрам да је много тога пало у заборав и да сам се овим радом требао бавити много раније. Но, и ово што сам успео прикупити, довољно говори о богатству традиционалне културе барањских Срба у прошлости.

Милан Дворнић је подвукао да је главни циљ књиге био да се представе народни обичаји, али су у њој дати и краћи тематски прикази који се односе на историју, привреду, градитељство, ношњу и фолклор Срба у Барањи.

Треба рећи да је у књизи, која има 350 страница, објављено више од 200 географских карата, фотографија, цртежа и ауторових уметничких слика. Заступљен је и мађарски део Барање и та чињеница није никога у публици оставила равнодушним. Током вечери, развио се веома занимљив разговор о обичајима Срба у мађарском делу Барање, којих су се присетили и успомене евоцирали Зорица Степанов и Милица Балатинац-Бубрег из Мохача, Јелица Јапић из Безедека и Никола Поповић из Липове.

Капитални рад Милана Дворнића штампан је у 300 примерака, а објављивање издања материјално су помогле и Самоуправа Срба у Мохачу и Српска читаоница у овом граду, којима се аутор и јавно захвалио.

П. М.

Документарна изложба у Будимпешти

ДРУШТВО

Нова лица Петроварадинске тврђаве

У будимпештанском кварту Белварош-Липотварош, у Културном центру „Арањтиз“, свечано је отворена изложба под називом „Петроварадин – откривене лепоте“. Главни организатори изложбе били су Завод за заштиту споменика културе Новог Сада и Српска самоуправа V кварта

Приликом отварања изложбе, бројним посетиоцима обратила се председница Српске самоуправе V кварта Стојанка Јурковић. Она је поздравила и захвалила се гостима из Србије, односно организаторима изложбе: мр Синеши Јокићу, директору Завода за заштиту споменика културе Новог Сада и Здравку Јелушићу, председнику Скупштине овог града, као и суорганизаторима – начелнику V кварта Петеру Сентђерђвелђију, председнику Одбора за финансије V кварта Габору Сентђерђвелђију и руководиоцу предузећа „Српски институт“ из Будимпеште, Пери Ласићу.

На почетку програма наступила је женска певачка група СКУД-а „Табан“, која је отпевала три народне песме. Затим је приказан документарни филм о обнови подграђа Петроварадинске тврђаве, у продукцији Завода за заштиту споменика културе Новог Сада.

„Петроварадинска тврђава, изузетно остварење фортификационог градитељства XVIII века, представља једно од најсложенијих, највећих и најбоље очуваних артиљеријских бастионских утврђења овог дела Евро-

Мр Синеши Јокић и Даница Милетић Јованов

пе. Подграђе Петроварадинске тврђаве је део војно-цивилног комплекса Доње тврђаве, заокружена урбана целина изузетних културно-историјских, архитектонских и амбијенталних вредности, која је сачувала своју аутентичну барокну форму. Градић је дошао у фокус јавности и стручних служби 2016. године, када је Нови Сад освојио титулу Европске престонице

културе за 2021. годину. За конзерваторску службу ангажован је цео колектив Завода, као и низ спољних сарадника. Велика је важност целог овог комплекса, као основе развоја Града Новог Сада. Обнова и враћање сјаја, детаља, боја, треба да буде инспирација људима који овде живе. Градић у коме се концентрише толико важних објеката, архитектонских,

историјских, велики је туристички драгуљ Новог Сада“, речено је у филму.

Лепоте Петроварадина лепим мелодијама употпунио је Миодраг Миша Близнац, познати новосадски музичар и вокални солиста Радио-телевизије Војводине. Представио се песмама: „Сентандрејска химна“, „Српски син“ и заједно са публиком отпевао познату песму „Зауставите Дунав“. Потом се скупу обратио мр Синеши Јокић и говорио о изложби и о пројекту обнове подграђа Петроварадинске тврђаве.

„Ово је трећа изложба Завода за заштиту споменика културе Новог Сада, која презентује обнову градића, како зовемо подграђе Петроварадинске тврђаве. До сада је овај део града био јако запуштен. Деценијама смо имали скривену лепоту. Управо овом обновом дошли смо до првих утисака како је градић изгледао средином XVIII века, открили смо сву његову лепршавост и његове лепоте. Нови Сад ће бити Европска престоница културе 2021. године, а ове године је Омладинска престоница Европе. Од 2016. Србија и Војводина раде на великом пројекту обнове подграђа. Овом изложбом приказујемо све резултате досадашњег труда и залагања. Данас је велики дан, који потврђује српско-мађарско пријатељство. Ова изложба је почетак сарадње нашег Завода, установа културе у Будимпешти и Српске самоуправе у Мађарској“, рекао је Јокић, а потом је поставку званично отворио Здравко Јелушић.

К. П.

„Дан Балкана“ у йештанском Зулоу

Гастрономија и фолклор Срба, Бугара, Грка и Хрвата

Уз богату закуску, коју су чинили бројни специјалитети националних кухиња, посетиоци манифестације „Дан Балкана“ имали су прилике да се упознају и са фолклорним и музичким наслеђем неколико балканских народа

У организацији српске, бугарске, грчке и хрватске самоуправе у Зуглоу, 7. септембра је у Дому мањина XIV кварта, по четрнаести пут приређен „Дан Балкана“. Српска самоуправа у Зуглоу је тога дана у 14 часова одржала јавни форум, на коме је председница Ксенија Сушић Марков говорила о активностима тог тела. Од ње смо сазнали да је Српска самоуправа XIV кварта рганизовала приредбе махом у сарадњи са другим српским самоуправама које делују у Будимпешти или пак у кооперацији са осталим мањинским самоуправама у Зуглоу.

Председница Сушић Марков је навела најистакнутије и најзначајније манифестације: Сретење - Дан државности Србије, као и запажену изложбу о некадашњем српском Табану, која је била постављена у просторијама Историјског музеја града Будимпеште, у Будимској тврђави. Ова самоуправа је, поред осталог, организовала и срп-

ско-мађарско књижевно вече, концерт хора „Орфелин“, изложбу ускршњих јаја у Текелијануму и концерт тамбу-

рашког оркестра из Новог Сада. Посебно треба истаћи да су пружили финансијску помоћ за одржавање

Чланови оркестра „Бабра“

веронаучног кампа, фолклорног кампа за подмладак КУД-а „Табан“, као и за путовање ученика Српске школе „Никола Тесла“ у Будимпешти у Србију. Као и ранијих година, Српска самоуправа у Зуглоу новчано је помагала и издавачку делатност појединих српских аутора. Међу плановима су издавање ЦД-а Бранке Башић и наставак финансирања појединих српских издања у Мађарској.

Тог суботњег кишовитог поподнева у сали Дома мањина XIV кварта, окупио се изузетно велики број гостију, припадника више народности. Уз богату закуску, бројне специјалитете националних кухиња, гости су имали прилику да се упознају и са културним и националним наслеђем Срба, Бугара, Грка и Хрвата.

Веома успешан програм обogaћен је и музичким нумерама. Тако је оркестар „Бабра“ изводио хрватске и јужнословенске мелодије, а затим је уследио наступ КУД-а „Јантра“. Гледаоци су имали прилику да уживају у лепотама бугарског фолклора, у живописној народној ношњи и у ватреним плесовима источнобалканског поднебља. После бугарског фолклора гости су се дивили аутентичном извођењу наших лепих српских народних песама и кола у извођењу оркестра Слободана Вертећића. На крају културног програма наступио је грчки оркестар „Акрополис компанија“ и извео колаж популарних грчких нумера. Дружење је настављено у изузетно пријатном расположењу, све до касно у ноћ.

Д. Д.

ПОРТРЕТ

Архимандрит Андреј Пандуровић, старшина манастира у Српском Ковину

Оче Андреј, честитамо Вам у име редакције Српских недељних новина, јер је иза Вас један свесрдно уложен шруд. Како се осећате као добрићник највишеј монашкој звања?

— Захвалан сам епископу, господину Лукијану, на чији ме је предлог Синод СПЦ одликовао достојанством архимандрита, не толико због самог чина, већ због чињенице да је наш владика стално са нама, свештеницима и монаштвом, да нас прати и бодри, да запажа сваки искрени труд и подвиг, ма колико он био незнатан, и награђује га.

Ово достојанство, које ми је додељено, не осећам као личну награду, већ као признање за несебичан труд многима који су ми током ових шеснаест година баравка у овој светињи помагали на разне начине и бодрили ме да истрајем и останем. Зато сам и у овим тренуцима у мислима захваћан својим драгим суседима из Сазхолмбате преко Дунава, са Чипљанима, Ловранима, многима из Тукуље, Будимпеште, Сентандреје, Сигетсентмиклоша, Кишкунлацхаза и других места. И свима из ближе и даље околине, посебно са својим драгим Новосађанима, без чије непосредне

помоћи тешко да бих могао да организујем пригодна окупљања у манастиру поводом славе Светог Андреја, или Ивањдана и других празника.“

Како је шекао Ваш монашки живот?

— У Српски Ковин сам дошао из Хиландара на Светој гори, уочи Крстовдана, 26. септембра, 2003. године. Заправо, скоро до самог доласка у Мађарску нисам ни знао да овде постоје два наша манастира. У Хиландару сам слушао од покојног владике Данила (Крстића), тадашњег епископа будимског, о манастиру Грабовцу и био сам убеђен да је то наш једини манастир у Мађарској. Тек, непосред-

но пред долазак овамо, сазнао сам и за манастир у Српском Ковину.

Владика Лукијан ми је показао оба манастира и рекао ми је да сам одлучим у којем желим да наставим свој монашки живот. Одлучио сам да то буде овде.

Одлука је сигурно била тешка, јер су оба манастира прелепа и велике српске светиње, не само у Мађарској.

— Манастир Успења Пресвете Богородице у Српском Ковину је заиста по много чему јединствен у целокупном српском манастирском неимарству. Јединствен је по својој готској архитектури, по својим фрескама које су се складно уклопиле у ентеријер испресецан готским луковима, по своме прелепом, касније надграђеном, барокном звоннику који је постављен на необичном месту, по својим складним дограђеним парклесима. Имао сам прилике да више пута чујем од страних посетилаца како усхићено говоре да нису могли ни претпоставити да нешто такво може да се види овде, у Мађарској. Наравно, и сам сам био задивљен када сам први пут крочио под његове сводове и ваљда је то пресудило да останем овде.

Манастир Грабовац је прича за себе. Опет прелепа прича. Угнездио се међу питоме, шумовите брегове и тај се приказ може посетиоцу учинити већ виђеним. Али, оно што га чини посебним јесте његова, по мом мишљењу, једна од најлепших барокних цркава. Када уђете у њу, просто вас заплусне бујица светлости и боја.

Одлазио сам често да служим у Грабовац. И сада, када се у њему логано обнавља монашки живот и када имају свога свештенослужитеља, јеромонаха оца Митрофана, ми смо као једна породица, као једно братство и сестринство.

Врата наша оба манастира су непрестано отворена за све оне који озбиљно размишљају да се посвете монашком животу. Наравно, то није довољно. Тешко се данас налазе они који су спремни да тихују и са другима деле живот у манастиру и зато та обнова монашког живота, не само овде, већ и у матици тече споро.“

Да ли у Српском Ковину има још Срба?

Смисао живота је у непрекидном духовном развоју

На недавној Светој архијерејској литургији, одржаној поводом празника Успења Пресвете Богородице, славе манастира Ковин, игуман Андреј добио је звање архимандрита. Владика Лукијан је рукопроизвео игумана Андреја и тада му је додељена грамата, „у знак захвалности за жртву коју је принео за напредак црквеног живота и Цркве“, што је био и непосредни повод за наш разговор

ИСТОРИЈАТ МАНАСТИРА

Према сачуваном предању, често занемареном, овај манастир представља средњовековну тековину и настао је у првој половини XII века. Као оснивач манастира помиње се краљица Јелена, ћерка рашког жупана Уроша I и супруга владара Беле II Слепог. У време кад је манастир настао Угарском је владала Јелена уместо свог малолетног сина Гезе II (1141–1161). Након што су Турци 1439. године опсели и први пут освојили утврђено Смедерево, у два наврата су прешли Дунав, опустошили и опљачкали Ковин и сва околна насеља. Они који су избегли на време кренули су у дубину Угарске и доспели до острва Чепела на Дунаву. Угарски краљ Владислав је 10. октобра 1440. године уступио ковинским пресељеницима касноготичку цркву са капелама и звоником, па уз то, по свој прилици, одговарајући део краљевских земљишних поседа. Од тог доба до данас, на Чепелу постоји Горњи или Српски Ковин, са црквом посвећеном Успењу Богородице и са капелама Св. Јована Претече и Св. Врачева Кузмана и Дамјана (прва на југоисточној, друга на југозападној страни). Постоји могућност да је у годинама око половине XVI века парохијска црква претворена у манастирску. За овај закључак нема непосредних доказа, али су у турском попису из 1546. године у Српском Ковину забележена три монаха и један свештеник што упућује на могућност да је уз цркву тада већ постојао манастир. За сада поуздани подаци из 1680. године, потврђују постојање манастира на Чепелском острву. У оквиру редукције манастира у време Марије Терезије, Ковински манастир је укинут 1777. године а малобројно братство, вероватно на челу са архимандритом Јосифом Станојевићем, пресељено је у манастир Грабовац а црква претворена у парохијску. Након више од два века, ова велика светиња Срба у Мађарској поново добија статус манастира, на челу са архимандритом Андрејем Пандуровићем.

у непознатом смеру, али су ме ипак мудро довеле до остварења те моје жеље. Када сам 2000. године отишао у манастир Хиландар, на Светој гори, да се замонашим, имао сам најискренију намеру да тамо и останем, што би и требало да буде циљ сваког мо-

читав свет који су оставили ван манастирских зидина. Напротив. Још више са њима деле њихове бриге, недаће, њихова страховања, њихове стрепње. За монаха је читава Божија творевина једна породица, за коју се непрестано моли.

ног рока, почетком 1964. године, одлазим у Никшић, где почињем да радим на Педагошкој академији. Ту предајем енглески језик и књижевност. У Никшићу сам радио и у огледној основној школи „Ратко Жарић“, а у Боки Которској у Основној школи

човеку како би одржао духовну кондицију. Толико има добрих књига које нас чекају. То ми, између осталог, испуњава не само време, него и душу.

Имао сам многе хобије у животу, и сада у овим годинама када човек сумира оно што је иза њега, радујем се због тога. Као гимназијалац сам се 1954. године уписао у Аероклуб „Херој Пинки“, у Новом Саду, где сам похађао курс ваздухопловног једриличарства. У Никшићу сам водио планинску секцију. Дунав и новосадски Штранд су такође били моја велика љубав и на реци сам проводио много времена. И сада, у манастиру Ковин, имам онај мир за којим, верујем, сваки човек жуди. Јер, тражењем свих ствари које нису вечне, човек остаје неиспуњен, а све религије се темеље на урођеној жудњи да се спојимо са Богом.

Славица Зељковић

наха – да не иде од манастира до манастира очекујући да ће тамо бити боље него овде, већ да по својој моћи смирено подноси искушења која га неће мимоићи ни на другом месту, јер монашки живот и јесте живот у искушењима. Ипак, Божија промисао је одредила другачије и ево, ја сам се обрео у Српском Ковину. Богу хвала! И, то би била читава моја монашка биографија.

Древна је пракса да монаси, када ступе у манастир, започињу потпуно нов живот и за собом остављају свет из кога су дошли: породицу, родбину, професију, навике и хобије. То не значи да заборављају своје најмилије и

Које дејашће Ваше биографије из времена пре одласка у манастир можемо овом њрилицом да сјомнемо?

– Рођен сам у Новом Саду, 1939. године. Ратне године проводио у окупираном Београду, а по ослобођењу се враћам у Војводину, прво у Футог, а 1952. године у Нови Сад, где завршавам основну школу, гимназију и студије енглеског језика и књижевности на Филозофском факултету. Одмах по завршетку студија, у априлу 1963. године, одлазим на одслужење војног рока у Скопље. Након краћег времена и лечења у Војној болници у Скопљу, долазим на двомесечно боловање и опоравак у Нови Сад, тако да 26. јула, на дан разорног земљотреса који је задесио Скопље, нисам био у јединици, али се у њу враћам непосредно после земљотреса и затичем ужасан призор – очајне и беспомоћне људе и скоро до темеља разрушен прелеп град, који је до тада служио за један од најурбанијих градова у послератној Југославији.

По образовању сје професор енглеског језика и књижевности. Како је зајочела Ваша радна биографија?

–По одслужењу вој-

„Бранко Бринић“, у Радовићима. Године 1969. прелазим у Гимназију у Старој Пазови, а 1975. одлазим у Сремске Карловце, где до пензионисања, 1999, предајем у Филолошкој гимназији енглески језик и књижевност, као и теорију и технику усменог и писменог превођења.

Рекосиће једном њрилицом да живиће по оној сјајој латинској њословици „nulla dies sine linea“. Дакле, свакој дана нешто вредно ѡреба урадиш, учиниш добро дело.

– Неопходно је човеку да ради и да ствара. Смисао живота је у непрекидном духовном развоју и расту. Откад знам за себе, волео сам да читам. И данас дан, редовно посећујем библиотеке и пратим шта је ново изашло. Радо читам дела Елене Феранте и Илдефонса Фалконеа, а уживам и у историјским романима Ивана Ивањија. Читањем се негује естетска компонента личности. Мислим да је то потребно сваком

Сејединска српска народносна самоуправа и Сејединска Месна српска заједница, срданно вас позивају на

ДАНЕ СРПСКЕ КУЛТУРЕ У СЕГЕДИНУ

Од 10. септембра до 25. новембра 2019.

19. 09. - Сегедин, Дом народности (Ул. Островски бр. 6)
17:00 - Представљање и изложба Дешчанске радионице „Златне руке“
26. 09. - Сегедински српски клуб (Ул. Шомоћи бр. 3)
17:00 - Представљање едиције „Барањске свеске“
Предавачи: др Предраг Мандић, др Милица Павлов и аутори
2. 10. - Дом народности (Ул. Островски бр. 6)
17:00 - Српска „плесачница“, са учешћем КУД-а „Банат“
10. 10. - Сегедински српски клуб (Ул. Шомоћи бр. 3)
17:00 - „Паланка некад и сад“ - фото-изложба и предавање
Предавач: Сенад Емра
30. 10. - Дом народности (Ул. Островски бр. 6)
17:00 - Српска „плесачница“ - КУД „Банат“
9. 11. - Српска црква и Сеоски дом – Деска
16:00 - „Банатски сабор“ - Сабор духовне и народне песме и народне музике
10. 11. - Српска православна црква (Ул. Шомоћи бр. 3)
10:00 - Св. литургија са учешћем хора
21. 11. - Сегедински Српски клуб (Ул. Шомоћи бр. 3)
17:00 - Свечано завршно вече

Реализацију манифестације ѡмогли су: Самоуправа Срба у Мађарској, Комисија за образовање, културу и спорт Сегединске градске самоуправе, Република Србија - Министарство спољних послова - Управа за сарадњу са дијаспором и Србима у региону, Фонд Министарства за људске ресурсе Мађарске

ОБИЧАЈИ Пикник народности у Печују

Дружење уз српске специјалитете и фолклор

У организацији Самоуправе града Печуја и Савета народности, уз учешће осам народносних самоуправа, у Печују је одржана традиционална културно-забавна и гастрономска манифестација „Народосни пикник“. Међу учесницима је била и Самоуправа Срба у Печују, предвођена председником Радованом Горјанцем

Печујска Српска самоуправа је за ову прилику у госте позвала чланове Културно-уметничког друштва „Банат“ из Деске, којима је поверила презентацију лепоте српског фолклора, а у промоцији старина и културних вредности српског народа учествовале су и вредне чланице Радионице „Златне руке“ нашег најстаријег ансамбла у Мађарској.

На Тргу Јокаи је тога дана владало прилично велико интересовање публике, а посебно за српски штанд. Мириси роштиља просто су мамиле гурмане, који су с нестрпљењем очекивали плескавице, које је на лицу места пекао Борис Бранковић, председник месне Српске православне црквене општине. Њему су у помоћ притекли и Радован Горјанца, председник, и др Милица Павлов и Душан Грошић, чланови представничког тела Срба у Печују, а у њиховом друштву био је и Стеван Кашанин из Удвара (Pécsudvard).

Организатори српског штанда

Поред укусних плескавица, заједно са укусом славског колача, односно кољиво, а уз слаткише су се нашле и

слане погачице и домаћа ракија. Међутим, било је и оних који су желели да науче технику ткања и веза. У томе су им у сусрет изашле марљиве даме, предвођене Евом Брцан, руководиоцем „Златних руку“, у чијем друштву су, поред осталих, биле и Невенка Белајски и Гордана Брцан Милисавић.

Паралелно са представљањем рада дешчанске радионице, фолклораши на челу са Кристифором Брцаном, председником, и Перичом Дунајијем, потпредседником „Баната“, побринули су се за достојно промовисање српског фолклора. Играчи су, у пратњи Оркестра „Банат“, извели три кореографије, а одмах потом приредили су и „плесачницу“. На простору који носи име познатог мађарског књижевника, повели су коло, а у популарне српске игре укључили су се и млади и стари. Играло се и веселило, па је време предвиђено за пикник брзо прошло. Многи су били вољни да наставе са играма и дружењем, али трг је ваљало препустити следећим учесницима, па је тако Народосни пикник приведен крају око 16 часова.

Самоуправа Срба у Печују планира да до средине октобра приреди још једну српску „плесачницу“ у центру града, с циљем да већинском народу и припадницима других народности подари лепоте српског фолклора.

П. М.

Мединчани нејују стари обичај

Пударина је била више од чувања винограда

Срби у Медини и данас се радо присећају обичаја чувања винограда, у време када грожђе почиње да зри. Према традицији, на коју сећање у овом месту још живи, у време зрења грожђа девојке одлазе у колибе у виноградима, које претходно окрече, уреде и припреме за дужи боравак

Према традицији, већина чувара одлази у своје винограде, а газде са по неколико јутара винограда унајме пударе да им до бербе чувају винограде од чворака и крадљиваца. Пударина је била та где се одвијао младалачки живот, где су се момци и девојке забављали и у виноградима чували грожђе од чворака и лопова.

Иако чување винограда или пударење данас постоји само као обичај, ипак, свакако је похвално да Срби у Медини чувају и негују пударске обичаје, а да је тако потврдило је и пригодно окупљање у виноградима Алексе Сокића, уприличено крајем августа ове године.

Ова породица одана старим српским обичајима, поново је организовала пударину. На срећу, и временске прилике су им ишле на руку, па су се мештани и њихови гости од 17 сати почели окупљати код старог подрума, где су млади већ кренули са роштиљањем. Газдарица Наталија била је прилично марљива код котлића, постављеног испред просторног дела у којем се налазе дуги низови винских буради.

– Медина је била чувена не само по виноградима, него и по музикантима. Није се могло без свирке, песме. А кад је дошла зора, свако је ишао својој кући. Важно је истаћи да је све то увек почињало након Преображења, значи грожђе се осветило, па је већ од 20. августа била пударина. Свака српска кућа имала је виноград и подрума, омадина је одлазила од једног подрума до другог, трећег итд. Ту се кувало, шале су се збијале, друштво је

било сложено – рекла нам је Савета Сокић.

И Петар Рафајловић се са сетом у гласу присећао некадашњих времена:

– Виногради су се некада чували, али нажалост, ти обичаји нестају. Некада, када су завршили летње послове, а јесењи још нису отпочели, остао је само виноград, спремање за бербу. Виноград је био хоби, одмор, па и весеље. Ту су се окупљали, и код једног и код другог винограда, подрума.

Девојкама су се придруживали и момци, па би уз свирку настало веселе до зоре. Као да чувају виноград. И онда су се здружили и после јесења, где чуда, свако је нашао свог пара.

Наталија Сокић, председница Самоуправе Срба у Медини, један од организатора окупљања у подруму Сокићевих, каже да је виноград било место где су се млади упознавали, зближавали, заљубљили и венчавали.

– Наравно, некада нас је било много више. Било је више и омладине. Крајем сваке недеље се одржавала пударина и то увек у другом виноградима. Ми смо темељно добили од наших старих. Иако се пуно тога променило, ипак, ту смо, радујемо се један другом. Постоји добра воља, са три прста се крстимо, дружимо се, веселимо и у мислима смо са нашим прецима, које свакодневно спомињемо, поготово оне који су радили те винограде од јутра до мрака.

Већ је био мрак када су се на столу нашли укусни залогаји и добро мединско вино. Јело се, pilo, ћаскало и веселило, а ни овогодишњи пударски провод није прошао без песме и свирке. За добро расположење побринули су се Пера Рафајловић и његов пријатељ, са којим је некада свирао у мединском оркестру.

Вероватно би журка потрајала до ситних сати, да у поноћ није стигла олуја, која није дозволила даље пударење. Упркос киши и севању муња, мештани и њихови гости – међу којима је био и Петар Крунић, потпредседник Самоуправе Срба у Мађарској – били су задовољни, јер је настављен континуитет чувања и неговања пударских обичаја.

П. М.

ФЕЛТОН *Страдалнички живојни њуи Милоша Апића (8)*

Средњошколске успомене

Четири стотине ђака подучавало се у тим уским, ниским и мрачним учионицама. „Арпад“ гимназија у Старом Будиму није имала двориште, па је једину разоноду представљала она каљава, глинена узбрдица која се налазила тик иза школске зграде.

С ишавши на станици Сепвелђи пут, гимназијалац Милош Апић би свакога јутра обавезно застао, задовољно посматрао плаветнило Дунава и високо дрвеће Маргитиног острва. Дубоко је удисао мирисе који су стизали са оближњих будимских брда. Тако, сав срећан, журно је хитао у правцу Жигмондовога трга, где се налазила и његова надалеко чувена средња школа. Милош је био дубоко захвалан својој оцу, вештом и угледном чизмару, који је за његово школовање годишње издвојио целих сто пенгова, а то тих двадесетих година 20. века нимало није била мала сума. Млади Апић је био и те како свестан тога. Управо стога био је вредан ученик и све је учирио како би и његови родитељи заузврат били срећни и задовољни.

Четири стотине ђака подучавало се у тим уским, ниским и мрачним учионицама. „Арпад“ гимназија у Старом Будиму није имала двориште, па је једину разоноду представљала она каљава, глинена узбрдица која се налазила тик

иза школске зграде. Но, ђацима се ретко кад пружила прилика да се ту играју, пошто је за време кишних дана узбрдица била веома клизава. Чика Шандор Гомбош, легендарни школски послужитељ, тих ружних дана редовито је заклаучавао тешка гвоздена врата.

„Ох, Господе, колико пута сам од њега куповао млеко и кифлу за ужину“, осмехну се презвитер Апић, присећајући се средњошколских дана.

Гимназијски професори беху строги, а већином и праведни. „Арпад“ гимназија је, поред о грчко-латинској класичној филологији, посебно водила рачуна о природно-математичким предметима. Врсни педагози су постојано радили на томе да се у том елитном училишту на највишем нивоу негује национална самосвест и родољубље.

Ученици су свакодневно, пре почетка и после завршетка наставе, обавезно декламовали „Мађарско вјерују“:

Драгомир Дујмов

ПРОГРАМ МАНИФЕСТАЦИЈЕ „МЕСЕЦ СРПСКЕ КУЛТУРЕ“

20. септембар у 19.00 ч.

„УКРАЂЕНА ЛИЧНОСТ“ - позоришна представа

Аутор и извођач: Милан Лане Гутловић

Вечити младић, непоновљиви комичар и прослављени глумац господских манира старе школе понашања и опхођења, Милан Лане Гутловић (познатији као Срећко Шојић, звезда комедија „Бела лађа“ и „Тесна кожа“), представља непоновљиву хит комедију и на позоришне даске доводи „чувеног“ Срећка Шојића.

Место: Дом културе „Етвеш 10“

Адреса: Budapest, VI. kerület, Eötvös utca 10

21. септембар у 10.00 ч.

ЛИТУРГИЈА У САНТОВУ

Свету литургију ће својим појањем увеличати хор при Храму Светог Георгија у Будимпешти под руководством ђакон Стефана Милисавића

Место: Српски православни храм у Сантову

Адреса: Hercegszántó, Alkotmány tér 9.

21. септембар у 19.00 ч.

„АУТОБИОГРАФИЈА“ - позоришна представа

Кабаре Милана Руса по мотивима Бранислава Нушића

Режија: Јанош Деги

Улоге тумаче: Стипан Ђурић, Тина Чорић, Милан Рус, Јанош Деги и Нито Инкогнић

Продукција: Српско позориште у Мађарској

Представа је настала по мотивима истоименог Нушићевог дела, чија је радња смештена у данашње време.

Место: Дом културе у Сантову

Адреса: Hercegszántó, Kossuth Lajos utca 54.

25. септембар у 18.00 ч.

ТУРИСТИЧКИ И ГАСТРОНОМСКИ ВОДИЧ „САЛАШИ ЗА ВАС“

- промоција књиге

Аутор: Мирослав Божин

Издавач: Прометеј, Нови Сад

О књизи ће говорити: Мирослав Божин

Овај водич омогућује да посетите салаше широм Војводине. Сазнаћете све битне податке и детаље о сваком од 56 представљених салаша у овом водичу и уверити се како се може одморити и провести незаборавно.

Место: Српско позориште-Српски културни центар

Адреса: Budapest, VI. kerület, Nagymező utca 49.

26. септембар у 18.00 ч.

„ВЕНАЦ ОД ТРЊА ЗА ДАНИЛА КИША“ - промоција превода

књиге на мађарском језику

Аутор књиге: др Миловој Павловић

Издавачи: Културни и документациони центар Срба у Мађарској, Удружење уметника „Круг“, Будимпешта

О књизи ће говорити: др Миљивоје Павловић, Милан Ђурић, др Предраг Степановић, Петар Милошевић и СПМ, Милан Рус и Петер Бенке Књига др Миљивоја Павловића „Венац од трња за Данила Киша“, у издању Службеног гласника, 2016 године, оцењена је као досад најпотпунија биографија великог писца, а уз то доноси и инспиративан пресек кроз Кишово књижевно дело.

Место: Библиотека за стране језике

Адреса: Budapest, V. kerület, Molnár utca 11.

27. септембар у 18.30 ч.

„ЗВЕЗДОБРОЈЦИ“ - промоција књиге

Аутор: Александра Нинковић Ташић

Издавач: Агапе, Београд

О књизи ће говорити: Александра Нинковић Ташић, Александар Гајшек

Место: Текелијанум

Адреса: Budapest, V. kerület, Veres Pálné utca 17.

28. септембар у 19.00 ч.

ИНФО

Место: Ресторан Централ
Адреса: Budapest, V. kerület, Károlyi utca 9.

3. октобар у 19:00 часова

КОНЦЕРТ КВИНТЕТА „АЛТРО СЕНСО“ - „Траговима српских композитора“

Квинтет је основан 2014. године, и први је клавирски квинтет након дужег времена у Србији са континуираним наступима. Публици у Будимпешти представиће се делима српских композитора рођених у Мађарској.

Место: Музичка академија Франц Лист

Адреса: Budapest, VI. kerület, Liszt Ferenc tér 8.

4. октобар у 17:00 ч.

СВЕЧАНО ОТВАРАЊЕ НОВИХ ПРОСТОРИЈА СКЦ-а

Место: Српски културни центар

Адреса: Budapest, VI. kerület, Nagymező utca 49.

5. октобар у 15:00 ч.

ДАН СРПСКЕ КУЛТУРЕ У ЖУПАНИЈИ БАРАЊА

Освећење спомен-плоче на месту некадашњег српског православног храма у Сигетвару

Адреса: Szigetvár, Katona utca 1.

5. октобар у 16:00 ч.

„ИЗ ПРОШЛОСТИ СИГЕТВАРСКИХ СРБА“ - промоција 16. броја „Барањских свезака“

Аутор: Адам Пап, теолог

О књизи ће говорити: Адам Пап и др Предраг Мандић, уредник издања

Место: Дом културе „Вигадо“

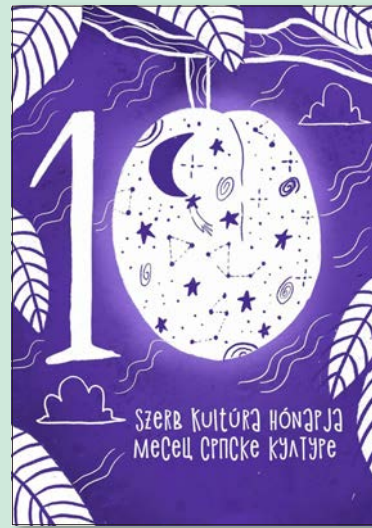
Адреса: Szigetvár, József Attila utca 9.

5. ОКТОБАР У 17:00 ЧАСОВА

КОНЦЕРТ МЕШОВИТОГ ХОРА „ТИНОДИ“

Место: Дом културе „Вигадо“

Адреса: Szigetvár, József Attila utca 9.

ВЕЧЕ НАРОДНОСТИ У КИШПЕШТУ

У суботу, 21. септембра 2019. у 17.00 ч.

У оквиру програма српске заједнице наступа

КУД „Табан“, а потом следи дружење уз

гастрономске специјалитете

Дом културе „КМО“

1091 Будимпешта, Улица Телеки 50

СРПСКЕ
НАРОДНЕ НОВИНЕ

СРБСКЕ

НАРОДНЕ НОВИНЕ.

www.snnovine.com

СРПСКЕ НЕДЕЉНЕ НОВИНЕ – Лист Срба у Мађарској ♦ Издавач: Канцеларија Самоуправе Срба у Мађарској ♦ За издавача: др Јадранка Гергев ♦ Главни и одговорни уредник: др Драган Јаковљевић ♦ На захтев издавача листа, уредништво не лекторисхе текстове појединих аутора из Мађарске, што значи да одговорност за стил, језик и објављене чињенице преузима аутор. ♦ Финансијер: Министарство за људске ресурсе Мађарске (Emberi Erőforrások Minisztériuma, Bethlen Gábor Alapkezelő Zrt.) ♦ Фотографије: Иван Јаковљевић ♦ Седиште редакције: Nagymező u. 49, 1065 Budapest ♦ Поштанска адреса: Szerb Országos Önkormányzat Hivatala, Szerb Hetilap, Falk Miksa u. 3, 1055 Budapest ♦ Имејл уредништва: snnbudimpesta@gmail.com ♦ Web: www.snnovine.com ♦ Графички њелом листа: Тибор Фуксел ♦ За шпалтарују Szedéstűkőr Bt: Ференц Ибош ♦ Текстуралне прилоге и фотографије примамо искључиво у електронској форми. Уредништво задржава право лекторске обраде и скраћивања текстова у складу са расположивим новинским простором. ♦ СРПСКЕ НЕДЕЉНЕ НОВИНЕ су 2013. године награђене угледним друштвеним признањем – ВЕЛИКОМ ПЛАКЕТОМ УДРУЖЕЊА КЊИЖЕВНИКА СРБИЈЕ, за објективно и правовремено информисање, неговање српског језика и ћирилице и јачање веза српске заједнице у Мађарској са матичном државом Србијом и Удружењем књижевника Србије. ♦ НУ ISSN 2061-0238

ДУХОВНОСТ

Посећа архиепископа Макарија Епархији будимској

Београдски студент из Катарa поново међу Србима

Епархија будимска имала је част да дочека високог госта, архиепископа катарског г. Макарија из Јерусалимске патријаршије, који је допутовао у Мађарску поводом Међународног научног скупа одржаног у Будимпешти, 4. септембра, у организацији Владе Мађарске

КАТАРСКИ ЕПИСКОП

Архиепископ катарски Макарије рођен је на Криту, у Грчкој, 1968. године. Када је имао 10 година, са породицом се преселио у Јерусалим, где је завршио богословску школу, замонашио се и био рукоположен за ђакона (1987). У јесен 1989. године долази у Београд, где почиње са учењем српског језика и уписује Православни богословски факултет, који је завршио 1995. године. Као ђакон служио је у манастиру Ваведене у Београду, али и у многим другим београдским црквама. Такође је био сведок распада Југославије и ратних дешавања, нарочито у Хрватској, Славонији и Босни, где је одлазио ради организовања хуманитарне помоћи у време рата, преко Грчке. У послератном периоду организовао је многе екскурзије деце из Славоније у Грчку и Свету Земљу. Године 2013. године, Јерусалимски патријарх Теофил, са другим архијерејима, хиротонисао је архимандрита Макарија за архиепископа катарског са седиштем у Дохи. Од 2004. године, па до избора за епископа, он је провео време у Катару оснивајући црквене заједнице међу многим хришћанима који су се тамо, стицајем околности, нашли у потрази за послом. Данас у Катару постоји заједница од око 1000 Срба, који активно учествују у животу Цркве.

Скуп који је организовала Влада Мађарске био је посвећен положају хришћана на Блиском истоку, а отворио га је Жолт Шемјен, први потпредседник Владе. Тема је врло актуелна, јер је на подручју Блиског истока присутно више етничких група, међу којима има и хришћана, али истакнуто место имају персијска, арапска и турска култура.

Као познавалац прилика у којима живе хришћани широм света, а нарочито у страдалним крајевима, као што су Блиски исток и остале источне земље, архиепископ катарски г. Макарије често учествује на оваквим и сличним међународним форумима,

који се баве положајем хришћана. Почетком ове године у Дохи је освешћена нова православна црква Св. Георгија, за коју је и Влада Мађарске, преко своје амбасаде у Катару, издвојила финансијска средства.

Високи црквени званичник је у суботу, 7. септембра, посетио Сентандреју, српске цркве и Музеј Епархије будимске, а у недељу, 8. септембра је служио на Светој архијерејској литургији, у цркви Светог Георгија у Будимпешти, заједно са епископом будимским г. Лукијаном. Архијерејима су саслуживали: протојереј-ставрофор Маринко Марков из Темишвара, јеромонах Варнава Кнежевић, протојереј Зоран Остојић, протонамесник Никола Почуча и ђакон Стефан Милисавић. Богослужењу су присуствовали верници из Будимпеште, али и из околних места. Службу је пратио женски хор пештанске цркве, у коме су и ученици Српске школе у Будимпешти.

На крају Свете архијерејске литургије, епископ будимски г. Лукијан срдечно се захвалио госту, архиепископу г. Макарију, на посети Будимској епархији, заједничком служењу и пројави саборности Цркве Христове. Овом приликом Епископ Лукијан поклонил је високом госту преводе на српски језик Посног и Цветног Триода, који ће, по речима архиепископа Макарија, свакако бити од велике помоћи и користи, с обзиром на то да у Катару српска заједница броји око

1000 чланова, који редовно учествују у животу Цркве. Архиепископ Макарије је захвалио владика Лукијану на гостопримству и овом приликом евоцирао успомене из студентских дана проведених међу Србима у Београду. Владика Макарије се присетио и ратних дешавања на просторима бивше Југославије, посебно у Хрватској, где је одлазио често у оквиру разних хуманитарних акција, које је, као ђакон, предводио, а где је значајну улогу играо и тадашњи Епископ славонски Лукијан. Том приликом је, између осталог, рекао:

„Први пут сам у Мађарској. И ево, у недељу, у дан Господњи сам са вама, на овој светој литургији. Имао сам посебан благослов да као млад човек будем послан из Јерусалимске патријаршије на студије теологије у Београд и да ми буду професори велики црквени оци: Амфилохије Радовић, Иринеј Буловић и Данило Крстић. Временом сам постао веза између Јерусалимске патријаршије и Србије. Српски народ сам заволео и боље упознао у време тешких дана и рата на просторима бивше Југославије. Сада сам у Катару, где постоји једна посебна парохија људи који живе и раде тамо. Поред православаца, ту има и других хришћана: Палестинаца, Румуна, Бугара, Грузијаца, Африканаца, али од Синеја и јужног Јордана до Катарa, на целом полуострву, није било ниједне наше светиње, ни једног храма. Зато смо кренули у мисионарство да сачувамо хришћански народ који тамо и живи. Јаки су притисци исламске вере, нарочито преко школе, али и преко других институција. Ми носимо свој крст и боримо се да сачувамо веру. А, имамо пуно оних који су против нас. Из Ирака су избрисани хришћани. Они су прогањани, разапињани, мучени. Нема их ни у Јемени и Саудијској Арабији. Многи ужаси се тамо дешавају о којима медији намерно ћуте”, рекао је гост из Катарa.

Славица Зељковић

ЗАХВАЛНОСТ ВЛАДИКЕ ЛУКИЈАНА

Владика Лукијан се захвалио свом госту на беседи и том приликом рекао: „Архиепископ катарски г. Макарије је мој велики пријатељ, али и велики пријатељ нашег народа. Данас, на светој литургији принели смо бескрвну жртву, тело и крв Христову. На то смо и позвани, да сведочимо да смо деца Божија, да није важна нација и боја коже. Исповедали смо да верујемо у „једну саборну Цркву“. Нико од нас није изнад других људи, нити има већа права. У Цркви је Дух Свети тај који руководи, а ми се саборно договарамо вођени њиме. Православна, Источна Црква, од апостолских времена, па до сада чува учење јеванђелско и апостолско. Велика ми је част што смо данас уз наш народ, радосно славили Бога, у споју Будимске епархије и Јерусалимске, која је мати свих цркава. На многај лета!“

ХРАМОВНА СЛАВА И ДАН СРПСКЕ КУЛТУРЕ У САНТОВУ

У суботу, 21. септембра 2019.

Програм:

- 10.00 ч. - Света архијерејска литургија
- 11.30 ч. - Освећење Дома српске заједнице
- 12.00 ч. - Заједнички ручак - „трпеца љубави“; дружење
- 15.00 ч. - Вечерње са освећењем кољива и резањем колача
- 16.00 ч. - Свечана предаја Дома српске заједнице на коришћење Послужење и дружење уз музику
- 19.30 ч. - Позоришна представа у гостионици Б. Нушић: „Аутобиографија“
- 21.00 ч. - Дружење уз музику и песму

Организаџор:

Српска самоуправа у Сантову
Срдечно вас очекујемо!

ХРАМОВНА СЛАВА У ВАШАРХЕЉУ

У недељу, 22. септембра 2019.

Света архијерејска литургија биће служена у 10.00 часова. Након литургије следи опход храма, резање славског колача и благосиљање кољива.

Организаџор:

Српска православна црквена општина Вашархељ

Покровиџељ:

Самоуправа Срба у Мађарској

СПЕЦИЈАЛНИ ДОДАТАК

КЊИЖЕВНОСТ

Мисли Милоша Црњанског

„У будућност гледају и иду сви срећнији народи“

Иво Андрић је једном њирком рекао: „Од свих нас једино је Црњански рођени Њисац.“ Овај опис сасвим сигурно одговара Црњанском, чији је стил изражавања увек био јединствен. У овом шемајском догађају Српских недељних новина, преносимо неке од најчешће цитираних мисли овог српског Њисца, рођеног у Чонраду

Не сећам се живих бића

„Не сећам се живих бића, ништа ми не могу, оставам их, и пролазим кроз ове мрачне градиће тако да ми ни њина имена не остају на души. Свуд стојим загладан у небо, и провлачим руком кроз ваздух и милујем га. За мене је све што ће ми се догодити свеједно, јер сам давно увидео да је сваки живот ту само да се стресе од јутра, да прође кроз вече, да у поноћ сагледа звезде, и да кроз њега теку потоци, и зраци месеца, што као плаве жиле пузе, кроз румен лед, на врховима земље.“

Везујмо свет

„Везујмо свет и не распарчавајмо га. Треба га грлити као једно, драго, недељиво брдо; смрти су пролазне, а битке шарени лептирови; али ведрине су вечне, ваздух и скок играча. Љубе ли се редом средоземне обале, укус је један исти. Везујемо мисли и не расплићимо их; мешајмо питагореејске са готским; угушимо у себи хришћанске, провансалске и семитске.“

Без баналних четворокута

„Без баналних четворокута и добошарске музике досадашње метрике, дајемо чист облик есктазе. Непосредно! Покушавамо да изразимо променљиви ритам расположења, који су, давно пре нас, открили. Да дамо тачну слику мисли, што спиритуалније! Да употребимо све боје, лелујаве боје, наших снова и слутњи, звук и шапутане ствари, до сад презрених и мртвих.“

Од свакога града у коме ми је пролазио живот

„Од свакога града у коме ми је пролазио живот остали су у мени само његови рубови како се оцртавају ноћу на небу. И тако ја имам у себи те различите ноћи. Увек исто небо, и различите групе градских рубова. У мени је, зато, вечност, и потпун мир, и све ми је свеједно. Приповедам да живот није видљив него да је ван наше моћи „на небесима“. Неко ће ми рећи „Та то је већ било. Његов суматризам је само подгрејан романтизам“. А постигнем ли, икад, да ма једног само младића огорчим, или једну лепу жену изменим, бићу

задовољан. Ваистину, ми смо ан-архисте. Париз треба да ме запали. Тако су ми бар сви рекли. Али се мени чини да ћу ја и од њега однети само његове плаве рубове, како се оцртавају на небесима ноћу. И као што на души носим руб старих бедема у којима сам био затваран, или лаке врхове кампанила венетских варошица, или камених далматинских села, и стења бретонских обала, остаће и одавде само модрина његових рубова, како се они, у кишовитој ноћи, кад је празан, кад га уходим, оцртавају на небесима. Остаће на мени, и овде, само онај мир што оставља на души камене, вода и небо.“

Али у души, дубоко

„Али у души, дубоко, крај свег опирања да то признам, ја сам осећао неизмерну љубав према тим далеким брдима, снежним горама, чак тамо горе до ледених мора. За она далека острва, где се догађа оно што смо, можда, ми учинили. Изгубио сам страх од смрти. Везе за околину. Као у некој лудој халуцинацији, дизао сам се у безмерне јутарње магле, да испружим руку и помилујем далеки Урал, мора индијска, куд је отишла румен и са мог лица. Да помилујем острва љубави, заљубљене бледе прилике. Сва та замршеност постаје један огроман мир и безгранична утеха.“

Ви знате да ја имам луду теорију „суматризма“

Ви знате да ја имам луду теорију „суматризма“: да живот зависи од облака, румених шкољака, и зелених трава чак на другоме крају света... И зато пре него што почнем писати о изложбама, о парламентима, о курсу франка, пустите ме да, још једном, станем уз једно дрво што пупи и штапићем изударам по њему брзојав: да трава зелени и да се сетите вечности.

Београд у снегу

Београд је леп лепотом усправног става, појавом на брду, закорачјем над водама. У променљивој лепоти једне вароши може се наћи у животу, бар толико исто доживљаја, жалости и уживања и можда још више злога за тужне, или светле мисли, колико и у лепоти живог и вољеног бића. И та лепота „мртвих“ ствари, узвишица, мостова, зграда, улица има своју двојаку лепоту, спољну и унутрашњу, која је исто тако и телесна и душевна. Спољна лепота је, као и телесна, предодређена. Ње нема где варош нема профила – реку која кроз њу протиче, море на чијој је обали сазидана – мостови, високе терасе итд. (...)

Вечни су само видици Калемегдана. Кад се по њему пође, враћају се два утиска сваке зиме. Да снег буди сећања, код сваког, на детињство, а да сада раскопани јаркови у парку сећају на ровове из рата, завејане заклоне и прихватнице. За тренутак, живот Кнез Михаилове улице заборавља се. Зима је стишала варош. Лађе под њом, пристаништа под снегом, стоје у неком стишаном животу, скоро мртвом, у коме су покрети ретки. Олупане лађе извучене су у песак. Бачене, као и прошлост. Бежанијске косе су осунчане. Према Авали снежно небо, али кроз које се помаљају плаветнила и осећају планине. Исте боје као и снежна небеса, изнад вароши, лебди дим! Све је у боји сивој, пепела, вечерњег сутона и снег. Вране лебде по ветру, тихим летом.

Ветар их баца међу звуке сирена, машина, над сивим, набораним водама, боје прљава снега, у небо над шумама, иза Чукарице велика равна, под Калемегданом, пушта, снежна, чини се да се небеса чине још огромнија. У њима се догађају игре великих светлости. Тек када се са тераса наднесе над откопима и бедемима, види се сва ширина старе тврђаве над којом је дигнут, високо, Победник. Доле, на води, мали пароброд бори се с таласима и људима (људи: сиромаштва, патње, превара, јадиковања, неизвесности, таштине, заседе, одласци кући, самоубиства, болести, стомаци) тако су малени са далека. Кроз нове, камене ограде шеталишта и тераса, с фењерима и степеницама, рађеним по угледу на дубровачки посат, душе ледена кошава. Врбаци смрзнати имају боју крзна медведа. Све те равни, доле, обукле су зимске боје шума и звери. У даљини само све се завршава плавим дном. Вече је, и дан у боји леда, у боји очију северних народа. Снег на Небојши кули, на бедемима ствара тишину изнад разливених вода што се под Београдом чине као море. То је величанствена, прецизна, спољашња лепота Београда, под зимским сутоном.

Пољана, зидине, облаци

Пољана, зидине, облаци и река протичу и над њима гледам живот свој, пеливана једног и витког, на ужету разапетом и заљубаном са облака на облак, са столећа на столеће, са предела на предео, како игра и дрхта. Старост Писе, од десет столећа, чежи негде под њим, у пролећу, на трави. Земља лежи полећушке као пастир, и свира фрулу. Месечина пада на Апенине, што се љуљају у ваздуху, као у колеци.

Ослобођен сам веза

Ослобођен сам веза, закона, љубави. Не волим никога живог, и ширим руке у ту зелену светлост ваздуха. Ништа ми се не може догодити. Живим са страстима које су сваку ноћ везане за лед, за снегове, и за мир северних мора; знам да ће ускоро процветати вишње, па ће ме испунити смехом и знам да ћу до смрти гледати зачуђен, опијен, само небеса, небеса.

Овај догађај објављујемо уз финансијску помоћ Покрајинског секретаријата за културу и односе са верским заједницама АП Војводине, Управе за сарадњу са дијаспором и Србија у региону Министарства спољних послова Републике Србије и Фондације „Бетлен Габор“

BETHLEN GÁBOR
Alapkezelő Zrt.

Предосећам смрт

Клечала је преда мном и шапутала, да не може без мене да живи. Ја сам јој рекао да оде. Предосећам смрт и радо кашљем, па би било сувише сентиментално да умрем у њеним рукама. Она би сувише гласно плакала, а ја не волим плач него тугу. Нисам више жељан, да ме љубе, нити да ми ико пружа руку. Доста је било. Ако је љубав, наљубио сам се. Уморан сам. Под прозором ми је никло жито, и стопут на дан хоћу да се заплачем. Жао ми је себе самог. Али ми је жао и жита. Ко зна, можда и неће моћи без мене да живи. Зар је она крива, ако љубав није вечна. Све то признајем. Ја ништа не желим, осим да брзо продје све што додје. Кад смо се нашли и ја и она имали смо већ хиљаду греха, навика и сенки у себи. А да љубав почиње у шуми, како би све лакше било.

Где је живот?

Јесен, и живот без смисла. Провео сам ноћ у затвору са неким Циганима. Вучем се по каванама. Седнем до прозора и загледам се у маглу и у румена, мокра, жута дрвета. Где је живот?

Рано, у зору

Ја осетих на себи топли покривач њен, који је миришао на њене дојке. Она је клечала преда мном, на мени, иза мене. Њен глас се јављао свуд. Њене власи сам налазио свуд: у књигама, у јелу и око врата. Она ми је све чинила по вољи. По цео дан она би гледала, да ми све, што хоћу, дода. Питала ме и молила да чувам здравље. Није волела никуд излазити. Њен ход беше набујао и витак, њене лепе ноге савијале се оштро. Рано у зору, кад бих отворио очи, видео бих је како скоро сасвим гола лежи на мојим грудима.

Треба да нестанемо

Најпосле мени никог није жао, најмање себе. Ми треба да нестанемо, ми нисмо за живот, ми смо за смрт. За нама ће доћи боље столеће, оно увек долази.

Да могу...

Не знајући што ме роди мајка и не могавши учинити ником добро, најмање себи. Ах да могу да се вратим тамо, где топови грме и да кроз Русе одем далеко некуд на Новају Земљу, тамо, где је лед зелен, а вода плава под ледом, снег румен. Ах, тамо бих од силних боја занесен загледао се и заборавио све.

Заједница

Не, не постоји никаква заједница људи. Прича је то. Постоји само самоћа човека.

Нада

Нада је највиши степен мудрости у људском животу.

Глумци

Они, који не умеју да се претворе у глумца у свом животу, постају острва.

Будућност

У будућност треба ићи. У будућност гледају и иду, сви срећнији народи.

Желим...

Желим да после снова не остане траг мој на твом телу. Да понесеш од мене само тугу и свилу белу и мирис благ.

Живот

Живот се не мења, он пролази

Романи

Са романима какви су данас, не може се дићи револуција.

Говор

Нигде на свету не говори се о нама тако ружно као код нас. Што је горе, нигде на свету не дозвољава се тако лако другоме да то чини као код нас.

Слобода

Недостатак слободе почиње политичким сугестијама, а диктатура је следећи корак: забрана слободног стваралаштва.

Осмех

Али ако умрем, погледаћу последњи пут у небо, туху моју, и смешићу се.

Човек

Човек који мање живи, а више мисли, постаје све хладнији и, као неки кристал, тврђи. Постаје иреалан. Пропушта светлост и она се у њему ломи као у некој призми. А понеки песник од тога полуди.

Жеља

Ја нисам више жељан да ме ко воли, него да сви заволе лишће.

Лакомисленост

И питам се откуд та страшна лакомисленост, којом се, у младости, одлази у страну земљу? Је ли то зато, што нам се чини да је живот дуг и да има времена да се вратимо? ...То значи, очигледно, да је човеку потребно, да зна, да се некуд не може више вратити, па да увиди како је тамо сретан био.

Мисао

Сад, када се не надам више да ћу ходати обалом у Скагену, или седети и луци у Троњему, или играти са студенткињама у Упсали, сад ми се ето стално враћа мисао, да је требало живети, дубље, заносније, и не тако брзо. Кајем се што сам тако олако одлазио. Мисао на смрт, рађа мисао на траг коња, који нестаје у снегу, кад јахачи оду.

Нестали

У људском сећању чује се шапат толиких, нама драгих, и несталих, бића, плач толиких мртвих, а чују се и звона, грмљавине, јауци, па и безумни смех. Понешто, што нам се чинила срећа, сад је бесмислено, огавно. А много штошта, што бисмо радо да заборавимо, стоји пред нама, сузних очију, које нас тужно гледају. Питају где смо?

Позоришта

Писаћу, врло кратко, о позориштима. У њима врви свет, и гледа тоалете. На галеријама се љуби. Уосталом, у томе има традиција. Високо горе, сад смешне, још постоје оне ложе, са решеткама, иза којих се, некад, чинило све, и вечерало, гледајући комедије, које нису биле блудније од живота. Сад се то ретко дешава. Иначе, све ово љубакање по трамвајима, и под зе-

мљом, и на улици, доста је љупко. Није то необузданост. То је просто овдашњи, развијен осећај за репрезентацијом.

Ни уметност није више опасна. Ко има талента пише лепо и паметно љубавне драме. Она, он, и муж. Понегде је умешано једно ловачко одело, или ма шта што публика воли; иза завесе свира виолина, а при крају, под старост, све се жене смире. Ниједан песник не јаче. То чине још само Словени. Овде људи давно знају да то нема смисла.

Између чиновна, на завеси, јављају резултате трка, и, ако се негде сударио воз, колико је мртвих. После, рекламу лепог боксера Карпантијеа, који је фабрикант посуђа. После се комад наставља. А после, сви вечерају јавно и поштују себе.

Уосталом, овај патос, то је зао утицај Толстоја на мене, који је мрзео културу, волео сељаке, ишао бос, и јахао скупе коње.

Живети

Живети по својој вољи, без ове страшне збрке, идући за својим животом, за који се и родио. Идући нечем ванредном, што је као небо осећао да све покрива и завршава. Тако да му се све што је до сад чинио, не чини лудо и узалудно, а да му будућност буде схватљива и у њој да се ово празно, грозно чекање на мир једнако не продужава.

Везув

Зашто би то било тако смешно, да ја мислим на угашене вулкане, а да сам и Везув заволео, као вулкан. Ишао сам чак до острва Јан Мајен, које сад људи не знају, ни да изговарају, јер носи име холандског морнара, који је био прост човек, али је то острво, до смрти, тражио, понова, у магли. Због тог далеког острва у арктичком мору, волим и Везув.

Зато сам дошао у Херкуланум. Чини ми се да сам у Кордоби.

Тишина по улицама је још већа, него у Помпеји, а ја сам дошао да видим само једну кућу, ископану, и само једну зидну слику у тој кући. Само то. То је слика Везува, стара две хиљаде година. А свежа, као да је тих дана сликана. Није ни велика. Неугледна је, али ванредно нежних боја, и, Везув је на њој насликан, као неки Фуџијама.

Откуд та веза ?

Та нежност, према природи, та љубав према вулкану, та слика рађена са толиком љубављу – као да је Везув неко дете, или брдо Миморо, које је из Азије пренето у Италију. Та мала слика у Херкулануму била је моја најмилија ствар. Њу сам долазио да видим.

Ту везу међу континентима. Ту везу међу људима. Ту везу Азије са мном, за коју нико не зна и коју не могу да протумачим.

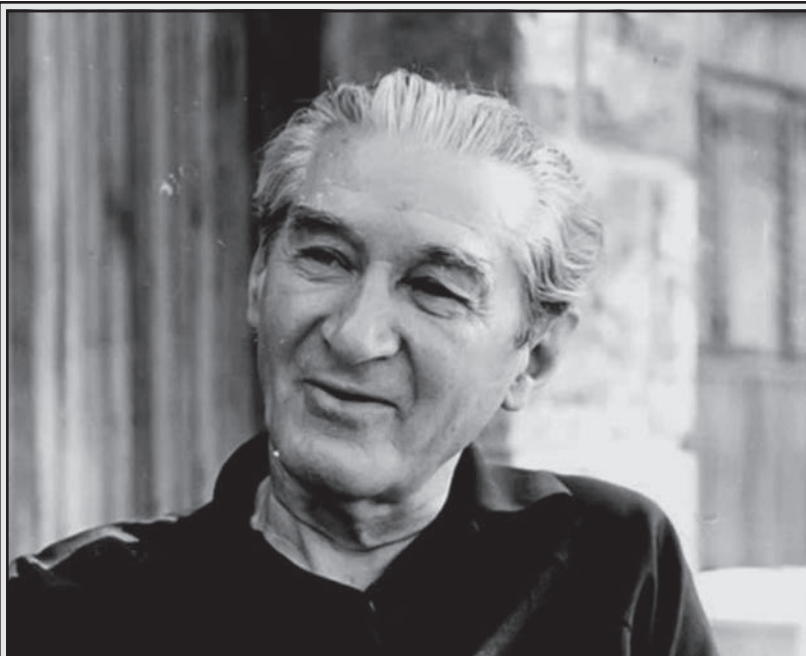
Сведоци

Будите ми сведоци пред Богом и овом пустоши да су све ствари шарене, лепе, осим човека.

Монтеверди

Старији официр, који не воли родомонтаде свог млађег друга пита, има ли нешто, осим виолиа, да се види у Кремони? Има нешто да се чује, кажем, у Кремони. Тамо се родио један велики Талијан, који се звао Монтеверди. Први пут сам га слушао, у младости, у

Паризу. Затим, са својом младом женом, у Фиоренци. Ванредно су га свирали, иако не мени, него свима – у Штокхолму. А са госпођом Мартом, са домаћицом, ишли смо, да га слушамо, и у Риму, у Светој Цецилији.

Домаћица на то каже тужно: Нећемо више слушати Монтевердија у Риму. Рат је. Гледа нас. Пита се где ће мо кроз годину две бити?

Људска реч, човечји глас, каткад, и при обичном разговору, може да унесе у разговор неку језу. Дубоку. Тако и та фраза домаћице, са тим именом, уноси међу нас "никад више", језиво. Дошао је крај једној Европи. Дошао је крај и нашем кругу у Риму. Она затим, ваљда и сама уплашена, узвикује: Доста с тим – баста! Уплашили су се смрти буржуји. А смрт је природна појава, као и рат. Умире биље, умиру ласте, зашто би људи требало да буду бесмртни? За нама ће остати, лешина, смрад, каљуга, хемијска формула. Милиони ће, међутим, опет живети. Вечно живети. Ниједна виолина у Кремони не звучи лепше, него детињи плач – први. Пошто се зна, звуку нама, да та жена нема деце, тај звук нам је тим тужнији и несхватљивији.

Њен муж, ушептрљавши, предлаже, да прекинемо те луде разговоре ид а се то остави, и реши сутра, а да се сад чита, мало, Вергилије.

Дневник

Ја сам за време рата имао дневник који сам вукао за собом, као неку купусару. Био је страшно нарастао. Оно што сам био решио да штампам на Универзитету у Београду износило је, чини ми се, најмање дванаест штампаних табака.

Пошто издање „Маске“, латиницом, нико није читао, ја сам прво прештампам „Маску“ у часопису „Дан“, а после сам почео да тражим издавача за „Дневник“, који сам био назвао „о Чернојевићу“.

Нашао сам издавача за „Берлеза“ Иве Андрића, али „Дневник“ је био исувише дуг.

Међутим, инавер је био боље среће.

Он је, у јесен 1920, успео да задобије компанионе књижаре која се називала „Свесловенска“, да издаду једну библиотеку модерних. У ту библиотеку требало је да уђе, прво, моја књига о Чернојевићу, Винаверов „Громобран“, и Растков „Перун“.

Само, после дугих преговора, књижара је тражила да ниједно дело не сме бити дуже од 7 табака. Поред тога, та књижара, однекуда, умешала је у то и професора Универзитета Владу Ђоровића, иначе мог пријатеља, као неког арбитра о моралу. Он је тврдио да у мом „Дневнику“ треба исећи добар део као порнографију. Сем тога је тврдио да у тој књизи има исувише песимизма и да, после једног страшног рата, нама треба сасвим друкчија литература. Оптимистичка. Здрава. Не декадентна.

Против оптужбе да сам „декадент“ ја сам се некако још борио, али против оптужбе да сам порнограф било је немогуће борити се. Морао сам пристати на ту књижевну цензуру, коју је и један професор Универзитета подупирао.

Међутим, није се на томе свршило.

Октобра 1920, ја сам се био решио да одем из Београда и чекао сам на то, са станом у једној соби хоте-

ла „Париз“, у Београду. Са мном, у истој соби, становао је и сликар Петар Добровић. Петар се, са мном заједно, и у Париз спремао.

Ту ми је једног дана саопштено да у „Дневник о Чернојевићу“, не може ући више од 5 табака.

Тих дана ја сам имао много брига, и неприлика, у свом приватном животу, и био сам раздражен толико, да сам спаљивао стара писма, па и рукописе, које у Загребу нисам штампао. Па сам и оно што није могло да уђе у Дневник спалио.

Добровић се томе, грехотом, смејао.

Вели, кад дође у Париз, и он ће своје старе слике тако.

Петар је аутор вињете на насловним странама библиотеке „Албатрос“ (по Бодлеру). Његов Албатрос ту личи на патку. Можда право албатроса није био још видео, или га се није сећао.

Винавер је вршио коректуру „Дневника“, док се штампао, па је помешао и распоред појединих поглавља.

Ја сам онда већ био у Паризу.

Карусел

Насред трга, око Пирамиде Наполеонове, врте се сјајни аутомобили. Не зато што техника напредује, него је то успомена на каруселе. Та сјајна звезда вртлога довољна је да цео град заволи вртлог звезда. Шаре на стубу, који као камени мач стрши из земље, са готском оштрином, нико не може да прочита. Камене жене, које представљају сложене француске градове, узалуд читају. У њиховим очима, са којих капље киша, зјапи само иронија камена у ноћи. Дани пролазе, и сваки врши свој посао. Бан Јелачић, на коњу, сред Загреба, показује мачем на Мађарску, и заборавља да спусти ручку. Доситеј елегантно скида шешир, и улази са Калемегдана у хотел „Круну“, а никако да уђе. Да, да, ја „футуриста“ имам осећај да се уопште, негде у свемиру, нешто скаменило, и да никако неће ући у хотел. Хијероглифи мирно стоје, аутомобили се врте и јуре око њих, а никако да их прочитају. Киша сипа, ситна, бескрајна – но то не треба никог да узнемирује. Ено Мадлен, посута хеленском лимунадом, стоји, сва црна, у ноћи – сећа се изгинулих војника Велике армије за које је зидана, и мисли на отмене свадбе које су, у њој, чешће него отмена крштења. Два велика, зажарена ока Орлеанске станице гледају мирно у Сену. Да, само сам ја патетичан, ноћи је свеједно.

Побеснели коњи споменика на Гран Палеу хоће да скоче доле. Пода мном, дубоко, у земљи, испод Сене, јуре возови, а крај мене пролазе загрљени парови, и протрчавају мачке. У Цариграду воле псе, овде мачке.

Љубав је вечна, бес-

крајна, и општа. Сви су

парови једнаки, и све

мачке црне. Нека вас

не вређа све ово. У Чи-

кагу има један песник,

оптимиста, он пева и

слави велике градове,

огроман живот, и веч-

но, заљубљено човеч-

чанство. Ја, мада сам

цивилизован, као и

остали наши књижев-

ници, и не бих превр-

нуо чашу на дворском

ручку, ипак, гледам

ове мокре, огромне

контуре са много ма-

ње дивљења.

Потомак пастира,

са мало разумљиве

афектације, знам да

су плави зидови небе-

са огромнији; видим

звездане површине река, шума и гора, и осећам да ћу једном, тешким кораком, ходати по њима, давно забравивши све ово. Опростите што тешко прелазим на ствар. Све те замршене мисли јуре по глави, из кинеских песама, из књига о готици. Та ви знате да нема Србина који може замислити да неко и код нас може шта замислити. У детињству смо одрасли са контурама Боцарећева Шарца, и са дивном контуром Саборне цркве, а сад смо класичари, космичари, кубисте, радикали, већ како ко – па је мало тешко. Зар не?

Ипак, ја сам овде, уморан и прокисао, само зато да вам јавим да се, већ једном, опет сетите вечности.

У огромним овим вртovima и ширинама, под грањем мокрим, које знам да је почело да пупи, овде где је Париз најлепши, застајем да вам јавим – пре него што вам почнем писати о парламентима, Европи, изложбама, Србима на Сен Мишелу – да заборавите већ једном све, да се опет једном, безбрижни, сетите вечности. Стојим високо. Дубина моста д'Јена, која се бели и сјаји од кише, и пролази испод чудовишта Ајфелова, одводи у бескрај. Нигде на свету није овако дубока вода и овако широко небо. Велики вртвови у којима цветају светиљке, зелене, жуте и црвене; њино светлуцање у водама, полако диже цео Париз у провидан, јутарњи зрак. Киша се једва осећа. Први трамваји пролазе. Далеко, у стајаћој, широкој води, суро, као нека галија чуварица у луци, са својим црвеним светиљкама, љуља се острво Париза, са старим зидовима и готским кулама. Над Нотрдамом се ведри, трепере побледеле звезде, као искре бежичног брзојава. Они јављају да долази пролеће.

Дрвеће

А што се тиче дрвећа, ја сам имао у Риму једну, „своју“, пинију, коју сам могао да видим и са својих прозора. Она стоји у врту, на Пинчу, тачно изнад попрсја Шатобријана. Нисам ја њу волео са тог разлога, него зато, што је и лети, и зими, тако зелена, да се из далека чини црна. Скоро сваке недеље, узимам улазницу за тај парк и идем да седим тамо, после „Бемингтона“, пре одласка на посао. Зазвоним на капију, пусте ме унутра, а та пинија ме чека и, под њом, моји рукописи из Скандинавије, које преписујем у књигу. Ту, на клупи, седим, мирно, као да сам пред старом командом места, у Троњему.

Јутро у Риму

Јутро је, међутим, у Риму, ванредно. Сунчани зраци падају укосе, а благо, као месечина, која се жути и која је топла, а ти зраци продиру у груди, као неке пријатне стреле. То је једино сунце које сија и богаташу и сиромашу, и малдом човеку, и болеснику, и старцу. Сунце и Рим стапају се у сећању, у једно. Нигде у Европи Сунце не сија тако. Ни на једни главни град земаља. Нити игде фонтане хладе тако лепо.

Сам тај факт, који се понавља – ујутро, у Риму – претвара се у дубоку људску срећу, а сви у Риму учествујемо у том балету, који носи наслов: Ил Гиорно. Дан.

Можда је то јутро, у Риму, тај мир, којим почиње дан, зато тако ведро, јер нас чека притајена жалост смрти, у вечеру, у Риму, који је највећа гробница на свету. То само у Италији иде заједно. Само се у Италији, у Риму, живот и смрт, тако мешају.

УКРШТЕНЕ РЕЧИ

				AUTOR DUŠAN GRUBEŠIĆ	VIDI SLIKU	PRVAKINJA U BALETU NEKOG PO- ZORIŠTA	ČOVEK KOJI RANO USTAJE	TROPSKI DUGOREPI PAPAGAJ	NASELJE U JABLANI- ČKOM OKRUGU	MESTO U IRANU
				UREĐAJ, APARAT	↓	↓	↓	↓	↓	↓
				ROMAN LAJOŠA ZILAHIJA	↓					
				PRODAVNI- CA VINA	↓					
				NEMORAL	↓					
				ZAGONETKA U SLOGO- VIMA	↓					
				MESTO U CRNOJ GO- RI KOD CETINJA	↓			SIMBOL IRIDIJUMA ONAKO VELIKI	→	
	MALO PRE, NEDAVNO		SIMBOL BORA	AUTONOM- NA POKRA- JINA (SKR.)	LIRSKA OPERA KEMAL ODMILA	↓		↓		MODERNO SREDSTVO U NASTAVI
SIMBOL SUMPORA	↓	TRGOVAC NA MALO SUVIŠE SPORO	↓	↓	↓	↓			OZNAKA ZA PREČNIK AUTO-OZNA- KA ZA PEĆ	↓
KILOPOND	↓	↓	ŠPANSKA GLUMICA, KRUZ LEK PROTIV GLAVOBOLJE	↓	↓	↓			↓	
PRAVO VREME BRESTOVE ŠUME	↓	↓	↓	ČILEANSKI FUDBALER, PEDRO MUZA KOMEDIJE	↓	↓				
↓	↑			↓	↓	↓			SIMBOL FOSFORA REČNI RIBARI	→
BELGIJA					REKA U AUSTRIJI	↓		POPUT ORUŽANI SUKOB NARODA	→	
BUBULJICA					↓	↓		↓		
	ODGAJIVAČ PILIĆA BEOGRADSKI PAMUČNI KOMBINAT	→			↓	↓		PRIRODNI LOGARITAM REKA U CR- NOJ GORI	→	
RUSKI ŠA- HOVSKI VE- LEMAJSTOR, SPASKI	↓					AUTO-OZ- NAKA ZA VRANJE	MONETA U ETIOPIJI ISTORIJSKI INSTITUT	↓		
PODNETI PRIJAVU	→					↓	↓			
GLAVNI GRAD GVINEJE	→							TIŠINA, SPOKOJ	→	

НАШ ЈЕЗИК

Ваш језички савешник

ОТКЛОНИМО ЈЕЗИЧКЕ НЕДОУМИЦЕ

Без обзира колико добро говоримо српски језик, свако од нас је барем једном био у дилеми да ли неку реч треба писати малим или великим почетним словом, односно да ли се она пише спојено или одвојено. У овом тематском додатку *Српских недељних новина*, подсећамо се на правила која ће нам отклонити овакву врсту недоумица

ВЕЛИКО ПОЧЕТНО СЛОВО

1. Великим почетним словом пишу се:

1) лична имена и презимена: Јелена, Филип, Ивић, Максимовић, Барбара Миливојевић;

2) надимци и атрибути ако се сами употребљавају или су срасли са именом и постали његов саставни део: Јеца, Александар Велики, Иван Грозни, Плиније Млађи, Хајдук Вељко, Жикица Јовановић Шпанац, Владислав Петковић Дис;

3) властита имена животиња: Јабучило, Шарац, Букефал, Рин Тин Тин;

4) имена божанстава, светаца и бића из митологије: Зевс, Марс, Афродита, Перун, Богородица, Буда, Исус, Минотаур, Химера;

5) властита имена из света маште, књижевних дела, филмова и стрипа: Снешко Белић, Бабарога, Петар Пан, Пепељуга, Шиља, Паја Патак, Хогар Страшни;

6) имена грађевина, објеката, споменика и сл.: Кип слободе, Криви торањ у Пизи, Калемегдан, Газела, Вуков споменик;

7) имена народа, држављана и етничких група: Италијан, Словенци, Аустријанац, Маори, Келти;

8) имена села, градова, крајева, држава и континената (све речи у њима осим везника и предлога): Орашац, Сремска Митровица, Петровац на Млави, Шумадија, Поморавље, Белгија, Тринадад и Тобаго, Северна Америка, Африка;

Вишечлани незванични називи који се употребљавају као устаљени називи, паралелно са званичним, пишу се такође великим почетним словом: Град светлости (Париз), Вечни град (Рим), Земља хиљаду језера (Финска);

9) имена становника села, градова, крајева, држава и континената: Винчанка, Земунка, Врањанац, Шапчанин, Шумадинац, Немац, Европљанин, Аустралијанац;

10) имена васионских тела и сазвезђа: Сунце, Земља, Месец, Меркур, Титан, Халејева комета, Орион, Велика кола;

Речи сунце, земља, месец пишу се малим почетним словом кад представљају заједничке имицице: изгорела је на сунцу; хода по земљи, а не по бетону; Марс има два месеца.

11) имена океана, мора, река, језера, планина и друга географска имена; ако се састоје из више речи, великим почетним словом пишу се само прва реч, а остале само ако су властите имицице: Атлантик, Северни ледени океан, Јонско море, Колубара, Западна Морава, Бели Дрим, Бајкалско језеро, Златибор, Фрушка гора, Ђердапска клисура, Мали Антили, Рт добре наде, Апенинско полуострво;

12) имена делова града, улица и тргова; ако се састоје из више речи, великим почетним словом пишу се само прва реч, а остале само ако су властите имицице: Жарково, Баново брдо, Златиборска улица, Улица Милана Узелца, Улица Петра Петровића Његоша, Булевар Николе Тесле, Булевар војводе Путника, Трг ослобођења, Славија;

13) називи празника: Нова година, Божић, Осми март, Први мај, Дан младости, Петровдан;

14) називи установа, предузећа, друштва, организација, манифестација и сл.: Основна школа „Раде Кончар“, Нолит, Економски факултет у Београду, Симпо, Југопетрол, Бемус;

15) називи књижевних дела, часописа, новина, филмова; ако се састоје из више речи, великим почетним словом пишу се само прва реч, а остале само ако су властите имицице: Старац и море, Доживљаји Тома Сојера, Мали принц, Пепељуга, Долап, Политикин забавник, Базар, Вечерње новости, Прохујало са вихором, Казабланка;

16) називи историјских догађаја: Ко-

НЕГУЈМО СРПСКИ ЈЕЗИК

- Колико је ГЛЕДАОЦА било на представи синоћ?
- Ниједан. Али је зато било много задовољних ГЛЕДАЛАЦА. Генитив множине именице ГЛЕДАЛАЦ гласи ГЛЕДАЛАЦА.

совска битка, Француска револуција, Сремски фронт, Сељачка buna, Версајски мир, Први српски устанак, Други светски рат, Народноослободилачки рат;

17) присвојни придеви изведени од властитих именица наставцима -ов, -ев, -ин: Зоранов, Милошев, Миличин;

18) заменице ви и ваш (у свим падежима) из поштовања према особи којој се пише.

2. Великим почетним словом пишу се и:

- 1) прва реч у реченици;
- 2) прва реч после две тачке кад је управни говор међу наводницима;
- 3) наставак писма иза наслова, ако се писмо наставља у новом реду, и то без обзира на то да ли се иза наслова стављаarez или узвичник.

МАЛО ПОЧЕТНО СЛОВО

1. Малим почетним словом пишу се:

1) присвојни придеви изведени од властитих именица наставцима -ски, -шки, -чки: шумадијски, ваљевски, чешки, нишки, амерички, немачки;

2) придеви начињени од назива празника: божићни, ускршњи, новогодишњи, првомајски;

3) неустаљени, описни називи историјских догађаја и називи ратова у множини: битка на Косову, бој на Мишару, шпанско-амерички рат, крсташки ратови, балкански ратови;

4) периоди развоја људског рода, називи покрета, права-

ца и сл.: неолит, гвоздено доба, средњи век, ренесанса, просветитељство, барок, феудализам, капитализам;

5) називи који означавају верску, расну, антрополошку, идеолошко-политичку, професионалну или неку другу припадност: хришћанин, католик, православца, црнац, кромањонац, неандерталац, комуниста, монархиста, партизан, нобеловац, оскаровац, вуковац;

6) титуле и звања: цар, кнез, краљ, лорд, принц, војвода, академик, амбасадор, градоначелник, гувернер, председник;

7) заменице ви и ваш кад се у писму не обраћа само једној особи већ групи или кад се пише допис некој установи, фирми, организацији и сл.

2. Малим почетним словом пишу се и:

1) наставак управног говора ако је био прекинут уметнутом реченицом ради неког објашњења;

2) наставак реченице после управног говора.

*

СПОЈЕНО И ОДВОЈЕНО ПИСАЊЕ РЕЧИ

На наредним примерима објаснићемо најчешће недоумице у вези са писањем сложених речи или израза, када се пишу спојено, одвојено или пак са цртицом.

- Ређићу или ређи ћу; дођићу или дођи ћу и слично.

Ако се нека реч у инфинитиву завршава на „ћи“, онда се пише одвојено. Значи: помоћи ћу, али погледаћу, прихватићу, припазићу...

НЕГУЈМО СРПСКИ ЈЕЗИК

Тренинг може да буде и УЈУТРУ и УЈУТРО.

ПОГОВОРО и ПОГОВОРУ када је сезона.

Све су то дублети и могу равноправно да се користе.

Овај додатак објављујемо уз финансијску помоћ Покрајинског секретаријата за културу и односе са верским заједницама АП Војводине, Управе за сарадњу са дијаспором и Србима у региону Министарства спољних односа Републике Србије и Фондације „Бешлен Габор“

BETHLEN GÁBOR
Alapkezelő Zrt.

НЕГУЈМО СРПСКИ ЈЕЗИК

• Знате ли пут ка БЕОГРАЂАНЦИ?
• Знам, али знајте и ово: назив чувене београдске зграде настао је од назива становнице Београда. Зато пођите ка БЕОГРАЂАНКИ и осмехните се девојци БЕОГРАЂАНКИ.

Драган Кокић, водитељ

- На пример или на пример?
Пише се одвојено – на пример.

- Ћете видети или видећете?
Потпуно је свеједно.

- Све једно или свеједно?
Пише се спојено, свеједно, ако користимо реч да истакнемо да су неке две ствари поједнако могуће. Одвојено се пише у устаљеним изразима који не изражавају поједнаке могућности нечега као што су: све једно те исто, све једно за другим и слично.

- Добро дошли или добродошли?
Као израз добродошлице пише се одвојено: „Добро дошли, драги гости!”. У случајевима када се користи да изразимо да нам је нешто потребно и да бисмо га драге воље прихватили, пише се спојено. Пример: „Прилози су добродошли”

- Преда мном или предамном?
Као и сви изрази који садрже реч „преда”, пише се одвојено преда мном.

- Замало или за мало?
Користе се оба, али у различитим ситуацијама. Спојено се пише када га користимо као синоним за нешто што се готово десило, али ипак није: „Замало да се онесвестим!” (али нисам). Одвојено се пише када се нешто за мало НИЈЕ десило, али ипак јесте: „За мало сам промашио мету!” (Ипак сам промашио). Разлика у значењу види се у следећем примеру: „Замало сам пропустио воз!” (али ипак сам га ухватио) и „За мало сам пропустио воз!” (скоро сам стигао али ми је отишао).

- Понекад или по некад?
Правилно је понекад.

- Кад год или кадгод?
Оба су правилна.

- Надаље или на даље?
Правилно је надаље.

- Не дам или недам?
Правилно је одвојено, не дам.

- Наћи ћу или наћићу.
Будуће време глагола чији инфинитив се завршавају на „ћи” пише се одвојено. Значи: помоћи ћу, али зато: видећу, ходаћу, упалићу, итд.

- Идаље или и даље?
Иако се као скраћеница пише „итд”, нема никаквог разлога да ове две речи буду спојене – правилно је одвојено, и даље.

- Досад или до сад?
Правилно је и једно и друго. Постоје

благе нијансе где је правилније одвојено ако је акценат на речи „сад”, на пример: „До сад сам трпео, али више нећу!”

- Управу или у праву?
Правилно је одвојено, у праву.

- У реду или уреду?
Правилно је одвојено, у реду.

- Ионако или онако?
Правилна су углавном оба, осим у изразима као што је: „И овако и онако некако ћемо успети.”

- Да ли или дали?
Као упитна речца правилно је одвојено: „Да ли видиш ону птицу?”, али као глагол „дати” у трећем лицу множине пише се, наравно, спојено: „Дали су ми добра седишта.”

- Самном или са мном?
Правилно је одвојено, са мном.

- Апропо или а пропо?
Иако је у свом извору одвојено, по нашем правилу правилно је писати спојено, односно апропо.

- Не мојте или немојте?
Правилно је немојте и ово је изузетак од правила. У већини случајевима не се прише одвојено од глагола коме претходи.

- Камо ли или камоли?
Пише се спојено, камоли, ако се користи као везник у реченици. „Нисам хтео ни да га видим, а камоли да причам с њим!” Одвојено се пише ако се користи у упитном облику: „Камо ли је он отишао?”

- Не мој или немој?
Као глагол правилно је спојено, немој. (изузетак од правила да се „не” пише одвојено од глагола коме претходи), али ако користимо у одрицању онда се пише одвојено: „Ово је твој сат, не мој.”

- Мало пре или малопре?
Малопре се пише ако је у питању прилог који значи малочас. Али ако хоћемо да кажемо да се нешто догодило мало пре нечега другога, пише се одвојено. „Стигао сам мало пре радног времена.”

- Уосталом или у осталом.
Као речца пише се спојено: „Уосталом то смо већ знали.” Али зато: „Добар је у математици али у осталом је просечан.”

- Итекако или и те како?
Правилно је одвојено, и те како.

- Ви би сте или ви бисте?
Правилно је „ви бисте”.

НЕГУЈМО СРПСКИ ЈЕЗИК

Када водитељ на крају емисије каже ДО ГЛЕДАЊА или ДО СЛУШАЊА, знајте да се ови изрази пишу одвојено.

Међутим, поздрав при одласку ДОВИЂЕЊА увек се пише састављено.

Живана Шатић Кокић, ТВ водитељка

НЕГУЈМО СРПСКИ ЈЕЗИК

• Да ли си од малих ногу ГЛУМЕО тако добро?
• Одвек сам знао ГЛУМИТИ, али само на позорници, не и у животу. Правилно је ГЛУМИТИ, а не ГЛУМЕТИ.

Светислав Говић, глумач

- Незнајући или не знајући?
Иако постоји реч „незнање” која се пише спојено, ипак правилно је одвојено, „не знајући” као и код других речи: „не поштујући”, „не певајући”, „не пливајући”...

- Не ефикасан или неефикасан?
Правилно је спојено, неефикасан. Слични случајеви су: неплаћен, неограничен, неспутан, нерадан, незрео...

- Заузврат или за узврат?
Заузврат је правилно.

- До виђења или довиђења.
Као поздрав пише се спојено, довиђења. Као временска одредба пише се одвојено: „До виђења комете није се знало да се састоји од леда.”

- Ићићу или ићи ћу?
Правилно је одвојено, пошто се овај глагол у инфинитиву завршава на „ћи”.

- Ниједна или ни једна?
Користе се оба. Најчешће се пише спојено, осим када желимо да нагласимо значење. Рецимо: „Ниједна птица није црна”, али зато „Ни једна ни друга птица није црна”.

- Јел или је л?
Користе се оба, мада правописи препоручују спојено писање.

- После подне или послеподне?
Као временска одредба пише се одвојено: „Доћи ћу после подне”, а као именица спојено: „Није га било читаво послеподне.”

- По мало или помало?
Као прилог који означава малу количину или одређену меру пише се спојено: „То је помало смешно.” У дистрибутивном значењу пише се одвојено: „Свако је добио по мало млека.”

- Дабогда или да бог да?
Правилно је спојено, дабогда.

- Нетреба или не треба?
Како су ово две одвојене речи, тако се и пишу: „не треба”.

- Напамет или на памет.
Напамет се пише када је синоним за „наизуст”, док се у осталим случајевима пише одвојено. „Он зна целу песму напамет.” и „Не пада му ниједна песма на памет.”

- За сад или засад.
Када хоћемо да кажемо да је нешто привремено, пишемо спојено: „Мирна је засад(а).” Али када кори-

стимо у значењу намене, онда пишемо одвојено: „Ово је за сад, а ово остави за касније.”

- Неради или не ради?
Правилно је одвојено, не ради.

- Уствари или у ствари.
Пише се одвојено, у ствари.

- За ништа, низашта или ни за шта?
Правилно је у три одвојене речи: ни за шта.

- Безвезе или без везе?
Правилно је одвојено, без везе, када је у питању спој предлога „без” и именице „веза”. „Остао сам без везе.” У случају придева „безвезан” пише се спојено: „Безвезна прича”.

- Годину и по или годину ипо?
Правилно је годину и по.

- Засигурно или за сигурно?
Зависно од ситуације користе се оба. У значењу поуздано, свакако, без сумње пише се спојено, док одвојено пишемо када стављамо нагласак на сигурно.

- Вероучитељ или веро учитељ?
Правилно је спојено, као и код речи веронаука, вероисповест, верољубље и сличних.

- Малте не или малтене?
Правилно је малтене.

- Мало продаја или малопродаја?
Правилно је малопродаја.

- Малочас или мало час?
Правилно је малочас.

- Мало пре или малопре?
Као прилог који значи малочас пише се спојено, малопре. У осталим случајевима пише се одвојено.

- Макро елементи или макроелементи?
Правилно је макроелементи.

- Макаквих или ма каквих?
Правилно је ма каквих.

- Лабораторија или лабараторија?
Правилно је лабораторија.

- Пева ћемо или певаћемо?
Правилно је певаћемо.

- Радио активност или радиоактивност?
Правилно је радиоактивност.

- Радишли или радиш ли?
Правилно је радиш ли.

НЕГУЈМО СРПСКИ ЈЕЗИК

• НЕЗНАМ ништа о овој ПРЕТСТАВИ.
• НЕ ЗНАШ ти ни ово: речца НЕ пише се одвојено од глагола, осим у облицима немој, нећу, немам и нисам. И још нешто: исправно је ПРЕДСТАВА.

Аница Добрић, глумица

- Колико толико, коликотолуко или колуко-толико?
Правилно је колуко-толико.

- Когод или ко год?
Користе се оба. Когод се користи у неодређенијем значењу као синоним за „неко“, а у осталим случајевима пише се одвојено.

- Улево или у лево?
Како су ово различити изрази користе се оба у различитим случајевима. Прилог „улево“ значи на леву страну и правилно је писати га спојено. Ако га користимо да одредимо нешто лево средњег рода онда пишемо одвојено: „Ударила ме је у лево око.“

- Уочи или у очи?
Различити изрази, користе се оба у различитим случајевима. „Уочи“ је предлог који значи непосредно пре нечега и пише се спојено. У осталим случајевима пише се одвојено: „Ставила сам капи у очи.“

- Вегетеријанац или вегетаријанац?
Правилно је вегетаријанац.

- Ућуткивати или ућуткавати?
Користе се оба, пошто је ућуткивати несвршени облик овог глагола док је ућуткавати свршени и учестали облик истог. Први користимо да кажемо да смо дуго времена вршили ту радњу: „Целе вечери сам је ућуткивао.“, док други користимо да кажемо да не само да смо нешто дуго радили него још увек то радимо, штавише прерасло нам је у обичај: „Увек морам да је ућуткавам!“

- У сусрет или усусрет?
Правилно је одвојено.

- Богзна или бог зна?
Различити изрази, користе се оба. Богзна се користи у значењу нарочито, особито, обично када негирамо: „Не пева богзна како.“ Али зато имамо: „Отишао је бог зна где.“

- До зла бога или дозлабога?
Правилно је спојено, дозлабога.

- Фото-синтеза или фотосинтеза?
Правилно је фотосинтеза.

- Мото-трке или мото трке?
Правилно је мото-трке, као и мото-клуб, мото-крос, мото-ревија и слични изрази.

- Наздравље или на здравље?
Правилно је наздравље.

- Напола или на пола?
Различити изрази. Напола је прилог који значи на два једнака дела: „Пресе-

кла сам тарту напола“, док је „на пола“ спој предлога и именице: „Сетио сам се на пола пута.“

- Насамом или на само?
Правилно је насамом ако нам треба прилог који значи „у четири ока“. У осталим случајевима пише се одвојено: „Сврнула сам на само пет минута.“

- Не важно или неважно?
Правилно је неважно.

- Незнам или не знам?
Правилно је не знам.

- Заједно или за једно?
Различити изрази су у питању. Заједно значи у друштву са неким и пише се спојено. „За једно“ је спој предлога и прилога који користимо за неодређени временски период: „Враћам се за једно пет минута.“ или у другим случајевима: „За једно дете је довољна ова количина.“

- Задуго или за дуго?
Различити изрази. Задуго је прилог који значи подуже и пише се спојено. У осталим случајевима пише се одвојено: „Ова столица није удобна за дуго седење.“

- Усе или у се?
Правилно је у се.

- Умноготе или у многоте?
Правилно је умноготе.

- Убудуће или у будуће?
Ако користимо као прилог, онда се пише спојено, убудуће. „Убудуће карте ће коштати двоструко више.“ Ако користимо као спој предлога и придева, онда иде одвојено: „Уздам се у будуће успехе.“

- Троминутни, тро-минутни или тро минутни?
Правилно је троминутни.

- А приори или априори?
Оба су правилна.

- А постериори или апостериори?
Оба су правилна.

- Алкотест, алко тест или алко-тест?
Правилно је алко-тест.

- Било какав или билокакав?
Правилно је одвојено, било какав. Изрази са „било“ се увек пишу одвојено: било ко, било где, било када...

- Будзашто или буд зашто?
Правилно је спојено, будзашто.

- Даје или да је?
Ово су различити изрази. „Даје“ је треће лице једине презенте речи „дати“, док је „да је“ спој речце „да“ и треће лица једине презенте речи „јесте“. Пример: „Желим да је понесем.“ и „Се-стра ми даје књигу.“

- Лап топ или лаптоп?
Правилно је лаптоп.

- Радио станица или радио-станица?
Правилно је радио-станица.

- За бадава или забадава?
Правилно је спојено, забадава, ако нам треба синоним за „узалуд“. „Нисам забадава толико радио.“ Међутим постоји и реч „бадава“ која значи јефтино, и у том случају „за“ се пише одвојено: „Купио сам књигу за бадава.“ (Да смо написали „Купио сам књигу забадава“ то би значило купио сам је узалуд).

- Високоспецијализован или високо специјализован?

Обично се пише спојено, осим када желимо да нагласимо „високо“. (На пример „Високо специјализована установа“).

- Великомученик или велико мученик?
Правилно је спојено, великомученик.

- Узбрдо или уз брдо?
Спојено ако нам треба прилог који значи „навише, нагоре“, одвојено у осталим случајевима. „Улица иде узбрдо“ и „Успео сам се уз брдо.“

- Ускоро или у скоро?
Ако нам треба прилог који значи „убрзо“, онда пишемо спојено. У дословном значењу пишемо одвојено. Примери: „Ускоро одлазим“ и „Усвојено је у скоро свим школама“.

- Трансконтинентална или транс континентална?
Правилно је спојено, трансконтинентална.

- Рент-а-кар или рентакар?
Правилно је рентакар.

- Од никога или ни од кога?
Правилно је ни од кога.

- О ничему или ни о чему?
Правилно је ни о чему.

- Ни на шта или на ништа?
Правилно је ни на шта.

- Неморам или не морам?
Правилно је не морам.

- Недам или не дам?
Правилно је не дам.

- Немој или не мој?
Ако је у питању одрични глагол, правилно је немој. Ако поричемо да је нешто наше, пишемо „не мој“. „Чији је овај сат? Не мој! Ма немој да причаш!“

- Не нагађам или ненагађам?
Правилно је не нагађам.

- Намртво или на мртво?
Као јединствен прилог пише се спојено, намртво. („Пребијен је намртво“) У осталим случајевима одвојено: „Стао је на мртво цвеће“

- Надомак или на домак?
Као прилог пише се спојено, надомак.

- На изглед или наизглед?
Као прилог пише се спојено, наизглед. Као спој предлога и именице пише се одвојено, на изглед.

- Мултимедијална или мулти-медијална?
Правилно је мултимедијална. Уопштено префикс „мулти“ пише се спојено са речима којима претходи.

- Западноевропски или западно европски?
Правилно је западноевропски.

- За ничију љубав или ни за чију љубав?
Правилно је ни за чију љубав.

- Управо или у право?
Прилог у значењу „баш сада“ пише се спојено, у право. У осталим случајевима је одвојено. (Погодио је у право место)

- Унеколико или у неколико?
Прилог који значи „помало, донекле“ пише се спојено, унеколико. У осталим случајевима иде одвојено: „Свртали сам у неколико продавница.“

- Уместо или у место?
Као предлог који означава замену нечега неким другим пише се спојено, а у осталим случајевима одвојено. „Уместо у место циљао је у мачку“

- Ту сам или тусам?
Правилно је ту сам.

- Стога или с тога?
Правилно је стога.

- С чим или счим?
Правилно је одвојено, с чим (или са чим).

- Аероклуб или аеро-клуб?
Правилно је аеро-клуб.

- Агробиологија или агро-биологија?
Правилно је агробиологија.

- Аконтон или а контон?
Правилно је аконтон.

- Акобогда или ако бог да?
Као прилог који значи куда, камо, пише се спојено, а као израз надања пише се одвојено.

- Цакум пакум или цакум-пакум?
Правилно је цакум-пакум.

- Целобројан или цело бројан?
Правилно је целобројан.

- Цап царап или цап-царап?
Правилно је цап-царап.

- Циклотуризам или цикло туризам?
Правилно је циклотуризам.

- Цитостатик или цито статик?
Правилно је цитостатик.

- Буди бог с нама или будибокснама?
Као прилог који означава нешто веома чудно пише се спојено, у свим осталим случајевима одвојено. „Она ради нешто све будибокснама“

- Брзопотезна или брзо потезна?
Правилно је брзопотезна.

- Бубамара или буба мара?
Правилно је бубамара.

- Бродолом или бродо лом?
Правилно је бродолом.

- Чартер-лет или чартер лет?
Правилно је чартер-лет.

- Чекајући или чекајући?
Правилно је чекајући. „Ћи“ је саставни део глаголског прилога садашњег и увек се пише спојено.

- Злосрећан или зло-срећан?
Правилно је злосрећан.
- Заузврат или за узврат?
Правилно је заузврат.
- Заувек или за увек?
Као прилог који значи „вечито“ правилно је заувек.
- Зашто или за што?
Као упитни прилог, пише се спојено зашто. У осталим случајевима одвојено: „Немам се за што ухватити.“
- Засад или за сад?
Као прилог који значи „привремено“ пише се спојено, засад(а). „Засад је миран.“ У осталим случајевима одвојено: „Ево ово ти је за сад, а ово за касније.“
- Вук Стефановић Караџић или Вук Стефановић-Караџић?
Правилно је Вук Стефановић Караџић. У случају два презимена која су оба променљива пише се без цртице. Међутим ако је ПРВО презиме непроменљиво, онда се користи цртица. (Михаило Полит-Десанчић).
- Војнообавештајни или војно обавештајни?
Правилно је војнообавештајни.
- Вишечасовни или више часовни?
Правилно је вишечасовни.
- Видећемо или виде ћемо?
Правилно је видећемо.
- Видео-клип или видео-клип?
Правилно је видео-клип.
- Заправо или за право?
Као речца која значи „у ствари, управо, наине, баш“ пише се заправо. У осталим случајевима одвојено: „Заправо, дао ми је за право.“
- Заредом или за редом?
Као прилог који значи један за другим пише се заредом. У осталим случајевима одвојено. „Трипут заредом сам се саплео на овај степеник“, али зато „Решавам једначину ред за редом“.
- Занавек или за навек?
Правилно је занавек.
- Заиме бога или за име бога?
Правилно је за име бога.
- За ништа или ни за шта или низашта?
Правилно је ни за шта.
- Зачас или за час?
Као прилог пише се спојено: „Доћи

ћу зачас.“ У осталим случајевима пише се одвојено: „Доћи ћу за час.“ (значи доћи ћу на време за час.)

- Зачудо или за чудо?
Као прилог пише се спојено: „Зачудо успео сам да нађем место у аутобусу.“ У осталим случајевима одвојено: „Платио сам за чудо.“
- Алтерего или алтер его?
Правилно је алтер его.
- Аминокиселине или аминокиселине?
Правилно је аминокиселине.
- Бања Лука или Бањалука?
Користе се оба.
- Бар код или бар-код?
Правилно је бар-код.
- Бело светски или белосветски?
Правилно је белосветски.
- Белији или бељи?
Правилно је бељи.
- Антропологеографија или антропо географија?
Правилно је антропологеографија.
- Аполитичан или а политичан?
Правилно је аполитичан.
- Арапско-турски или арапско-турски?
Користе се оба.
- Архиепископ или архи епископ?
Правилно је архиепископ.
- Астрофизика или астро физика?
Правилно је астрофизика.
- Аустро-угарска или Аустроугарска?
Оба су прихватљива.
- Ауто-пут или аутопут?
Правилно је ауто-пут.
- Аутогол или ауто гол?
Правилно је аутогол.
- Антиталенат или анти-таленат?
Правилно је антиталенат.
- Аудио-визуелан или аудиовизуелан?
Правилно је аудио-визуелан.
- Авио моделар или авио-моделар?
Правилно је авио-моделар.
- Бео зооврт или Бео зоо-врт?
Правилно је Бео зоо-врт, а такође је прихватљиво Београдски зоолошки врт, Врт добре наде или Зоолошки врт града Београда.
- Безвремено или без времено?
Правилно је безвремено.
- Без условно или безусловно?
Правилно је састављено, безусловно.
- Беспредметан, без предметан или безпредметан?
Правилно је спојено и са једначењем по звучности, беспредметан.
- Без везе или безвезе?
Као придев „безвезан/безвезна/безвезно“ пише се спојено а као спој предлога и именице пише се одвојено. „Баш је безвезно што сам остао без везе.“

- Би ћу или бићу?
Правилно је бићу.
- Био ритам или биоритам?
Правилно је биоритам.
- Бледо плава или бледоплава?
Правилно је спојено, бледоплава.
- Бога ти или богати?
Као узвик пише се одвојено – бога ти, бога му, бога јој. Као израз појачавања у првом лицу једине (богами) пише се спојено. Као придев у множини који значи имућни, пише се спојено. Примери: „Ајде, бога ти, додај ми ту чашу“, „Богами, постаје све хладније“, „Они су јако богати“.
- Блок-настава или блок настава?
Правилно је блок-настава.
- Црно-жут или црножут?
Правилно је црно-жут. Спој двеју различитих боја пише се са цртицом (Црвено-плава, бело-сива, зелено-црна...), али називи за нијансе боја пишу се спојено (бледосива, тамноцрвена, плавољубичаста, јаркожута...)
- Далекосежан или далеко сежан?
Правилно је далекосежан.
- Де факто или дефакто?
Правилно је дефакто.
- Аустро-Угарска или Аустроугарска?
Одговор: Аустроугарска
- Хидроавион или хидро авион?
Правилно је хидроавион.
- Хипо користик или хипокористик?
Правилно је хипокористик.
- Хипер продукција или хиперпродукција?
Правилно је хиперпродукција.
- Иједан или и један?
Користе се оба. Иједан у значењу икоји или икакав, а и један у појачаном значењу (И један и други).
- Ионако или и онако?
Као прилог пише се спојено, ионако (Ионако сам изгубио кључеве), а у осталим случајевима одвојено (Добро је и овако и онако).
- И сл. или исл.
Правилно је и сл.
- Иако или и ако?
Као допусни везник пише се спојено – иако. (Нисам га нашао иако сам свуда тражио) У осталим случајевима одвојено. (Наћи ћу га и ако морам да преврнем читаву кућу)
- Ићи ћемо или ићићемо?
Правилно је ићи ћемо.
- И даље или идаље?
Правилно је и даље.
- И какав или икакав?
Правилно је икакав.
- И мало или имало?
Као прилог пише се спојено (Имате ли имало шећера?), а у осталим случајевима одвојено.
- И-мејл или имејл?
Правилно је имејл.
- Инопартнер или ино партнер?
Правилно је инопартнер.
- Ћене ћене или ћене-ћене?
Правилно је ћене-ћене.

- Фер плеј или фер-плеј?
Правилно је фер-плеј.
- Гђа или г-ђа?
Правилно је гђа.
- Гдекоји или где који?
Правилно је гдекоји.
- Где си или гдеси?
Правилно је где си.
- Генерал-мајор или генералмајор?
Правилно је генерал-мајор, као и генерал-потпуковник, генерал-пуковник и слично.
- Гео-стратешки или геостратешки?
Правилно је геостратешки.
- Годину ипо или годину и по?
Правилно је годину и по.
- Глуво-неми или глувонеми?
Правилно је глувонеми.
- Источноевропски или источно-европски?
Правилно је источноевропски.
- Исто времено или истовремено?
Правилно је спојено, истовремено.
- И сувише или исувише?
Као прилог који значи „превише“ пише се спојено, исувише. Када се посебно наглашава пише се одвојено.
- Избацићу или ја ћу избацити?
Користе се оба.
- Јасам или ја сам?
Правилно је ја сам.
- Јавими или јави ми?
Правилно је јави ми.
- Је л' или јел?
Као упитна речца настала од је ли, пише се је л'. Као део узвика (Рецимо „ма јел тако!“) пише се јел.
- Једно цифрен или једноцифрен?
Правилно је једноцифрен.
- Кад год или кадгод?
Користе се оба.
- Калијум-бромид или калијум бромид?
Називи хемијских једињења пишу се са цртицом, калијум-бромид.
- Кара концула или караконцула?
Правилно је караконцула.
- Каткад или кад-кад?
Користе се оба.

